

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Katedra mezinárodního a evropského práva

Diplomová práce

**Komparace Evropské unie
s integračními uskupeními Latinské
Ameriky**

Eliška Záleská

2009/2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma "Komparace Evropské unie s integračními uskupeními Latinské Ameriky" zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně, dne 30. března 2010

.....

Tímto bych chtěla poděkovat prof. JUDr. Vladimíru Týčovi, CSc. za rady a komentáře, které mi při vypracování této práce poskytl. Za velkou trpělivost, pomoc a podporu děkuji také svým blízkým.

Obsah

1. Úvod	6
2. Výchozí pojmy a vymezení geografických oblastí	9
2.1 Stadia ekonomické integrace.....	9
2.2 Střední a Jižní Amerika, Hispanoamerika, Latinská Amerika a Iberoamerika	11
2.3 Geografické vymezení integrace v Latinské Americe.....	12
2.3.1 Hemisférická integrace.....	12
2.3.2 Regionální integrace	13
2.3.3 Subregionální integrace	16
2.3.4 Další integrace	18
3. Počátky a vývoj integrace v Evropě a v Latinské Americe.....	20
3.1 Evropa	20
3.1.1 Středověké koncepce evropského sjednocení	20
3.1.2 Integrační snahy v novověké Evropě	21
3.1.3 Meziválečné koncepce a poválečný vývoj	23
3.1.4 Evropská společenství	25
3.2 Latinská Amerika.....	28
3.2.1 První vlna integrace	29
3.2.2 „Renesance integrace“	32
3.2.3 UNASUR.....	33
4. Právní základ integrace, předmět a právní povaha integračních procesů: porovnání EU a UNASUR	37

4.1 Právní základ integrace.....	37
4.2 Předmět a právní povaha integračních procesů.....	38
4.3 Cíle organizací	41
5. Institucionální stránka integrace: porovnání EU a UNASUR ..	43
5.1 Orgány UNASUR a jejich pravomoci.....	43
5.1.1 Přehled orgánů UNASUR.....	43
5.1.2 Právní akty orgánů UNASUR.....	45
5.2 Orgány Evropské unie a jejich pravomoci	46
5.2.1 Přehled orgánů Evropské unie	46
5.2.2 Právní akty Evropské unie	48
5.3 Porovnání institucionální stránky	49
Závěr.....	52
Bibliografie	55
Dokumenty	55
Sekundární literatura	55
Oficiální internetové stránky mezinárodních organizací.....	57
Resumé	59

1. Úvod

Většina lidí na evropském kontinentě si pod pojmem integrace představí Evropskou unii. Málokdo si ale uvědomí, že přemýšlí ve velice omezeném kontextu. Integračních seskupení na různém stupni jsou v současné době desítky a integrace probíhá po celém světě. Velice zajímavý je v tomto ohledu region Latinské Ameriky, kde se integrace na různých stupních objevuje ve srovnání s jinými regiony poměrně brzy. Lze zde pozorovat širokou škálu přístupů států ke spolupráci, pokusů o vytvoření fungujících organizací s různým zaměřením, ale i neúspěchů, nedorozumění mezi státy a chyb, jimiž jsou integrační snahy v regionu dlouhodobě zpomalovány. Evropa proti tomu budí dojem zcela kompaktního celku, představujícího pro ostatní jakýsi vzor cesty od spolupráce k integraci.

Co je ale hlavní příčinou toho, že se za stejný časový úsek podařilo v Evropě vybudovat poměrně stabilní nadnárodní organizaci a v Latinské Americe za stejných šedesát let snahy nalezneme jen velké množství malých, různorodých a mnohdy nefungujících mezivládních organizací? Má úspěch Evropské unie základ už v historicko-politických podmínkách, na jejichž základech vznikala, nebo jde o výsledek těsnější spolupráce mezi státy, které se dobrovolně vzdávají části svých pravomocí ve prospěch celku? Jsou neúspěchy integrace v Latinské Americe podmíněny historicky, nebo se jedná o důsledek snah států zachovat si podíl na rozhodování o všem, co se jich týká?

Při bližším pohledu na oba regiony a spolupráci mezi jednotlivými státy, ať už na bilaterální či multilaterální bázi, můžeme nalézt mnoho společných i odlišných znaků. Vzhledem k jejich rozsahu není možné brát všechny v úvahu a je tudíž nutné zvolit pro nás nejrelevantnější oblasti, v jejichž rámci pak bude samo srovnání prováděno. Je také důležité si na začátku definovat, co to vlastně integrace je a jaké jsou její nejčastější podoby, a vymezit region Latinské Ameriky, ve kterém se budeme pohybovat. Evropu v tomto případě není nutné blíže specifikovat, protože není čtenářům jako region neznámá a v literatuře se neobjevuje jiný název, se kterým by mohlo dojít k zaměňování jako v případě názvů „Hispanoamerika, Latinská Amerika a Iberoamerika“. Těmto definicím je proto věnována hned úvodní část práce.

Druhá část práce se zaměří na historický vývoj myšlenek i reálné integrace v obou regionech. Přiblíží tak středověkou Evropu, raný novověk, meziválečné období, vznik Evropských společenství i současnou situaci v Evropě. Je nutné upozornit, že vzhledem k zaměření práce na porovnání Latinské Ameriky s Evropskou unií bude poválečný vývoj zaměřen pouze na vývoj Evropských společenství a na ostatní integrační seskupení nebude od konce 50. let brán zřetel. Naproti tomu historický vývoj integrace v Latinské Americe bude postupně srovnáván s vývojem probíhajícím ve stejné době v Evropě. Stejně jako v případě Evropy bude jeho poslední část věnována jedné organizaci – UNASUR. Pro tuto kapitolu bude použit historicko-analytický přístup, který se projeví hlavně v části vývoje integrace v Latinské Americe.

Obě v historické části blíže zmíněné organizace – Evropská Unie a UNASUR – vytvoří základ pro další porovnání, na něž bude použita empiricko-analytická metoda. První ze srovnávacích kapitol se pokusí přiblížit právní základ a povahu obou integračních uskupení. Další pak popíše a porovná institucionální stránku integrace, včetně pramenů práva obou společenství.

Obsah této práce je limitován několika faktory. Prvním z nich je absence relevantní české literatury zabývající se problematikou integrace v Latinské Americe, jež musela být nahrazena zahraničními publikacemi, odbornými články a internetovými zdroji převážně ve španělském, případně v anglickém jazyce, jakož i vlastními poznámkami z přednášek renomovaných odborníků na latinskoamerickou integraci, absolvovanými v rámci studijního pobytu Erasmus ve Španělsku.

V oblasti literatury k evropské integraci bylo v souvislosti s Lisabonskou smlouvou nutné zohlednit nedávné změny v názvu, obsahu i uspořádání Smluv o Evropské unii a o fungování Evropské unie. Z tohoto důvodu byla pro komparační část práce zvolena práce převážně s primárními zdroji, s podpůrným použitím zdrojů sekundárních.

Posledním faktorem je volba poměrně nové, dosud plně neetablované latinskoamerické organizace pro srovnání s Evropskou unií. Jelikož vznik a vývoj UNASUR je téma aktuální, bylo nutné čerpat z větší části z internetových zdrojů, jako

jsou oficiální stránky několika mezinárodních organizací, přičemž jejich kvalita byla pečlivě posuzována a sledována. Nedostatek relevantních a prověřených informací o posledním vývoji UNASUR může také způsobit mírné zkreslení výsledků porovnání.

Celkově si tato práce klade několik cílů, které korespondují s rozdělením práce na jednotlivé kapitoly. Předně chce práce ukázat, že neexistuje pouze jedna integrace, ale modelů a postupů je velké množství. Druhý cíl vidí v odhalení příčin úspěchů Evropy v porovnání s Latinskou Amerikou a nalezením odpovědí na výše položené otázky. To v obecné rovině znamená vyčíst rozdíly a shodné rysy historicko-politického vývoje, stanovit hlavní faktory ovlivňující jednotlivé procesy a v závěru zhodnotit jejich vliv na vývoj integrace v obou regionech. Dále je cílem na konkrétním případě porovnat, jak princip, na němž je založen právní základ společenství a vytvořeny instituce, ovlivňuje jeho působení, ať již vůči členským státům či na mezinárodní scéně.

2. Výchozí pojmy a vymezení geografických oblastí

Práci zaměřenou na porovnání integračních seskupení z různých částí světa není možné tvořit bez kapitoly věnované teoretickému přehledu. Z toho důvodu přinese první část přehled jednotlivých stádií ekonomické integrace. Druhá pak vysvětlí často zaměňované pojmy jako Hispanoamerika či Latinská Amerika. Třetí část se zaměří na geografické vymezení Latinské Ameriky jako regionu a hlavní integrační seskupení v dané oblasti, jelikož se jedná o oblast pro Evropany ne příliš známou.

2.1 *Stadia ekonomické integrace*

Integrace, jak ji známe, může nabývat nejrůznějších podob. Nejčastěji se setkáme s integrací ekonomickou, vojenskou a politickou. V historii převažovala, jak si přiblížíme v dalších kapitolách, integrace politická a vojenská, zatímco ekonomická politika jednotlivých států byla spíše protekcionistická a ekonomické integraci nenahrávala. Ekonomická integrace se začala prosazovat až na konci 19. a více pak ve 20. století. Vzhledem k tomu, že ekonomická integrace hraje v našem případě nejvýznamnější roli, je třeba definovat její jednotlivá stadia. Pro tento účel bude použito vymezení vytvořené prof. Bellou Belassou, a to od nejnižšího stupně integrace, zóny volného obchodu, až po hospodářskou a měnovou unii. Na konci bude zmíněna i unie politická, kterou už nelze považovat zcela za stádium ekonomické integrace.¹

Nejnižším stupněm integrace je vytvoření zóny volného obchodu. Její podstatou je odstranění cel, kvót a jiných omezení, takže se zboží může mezi členskými státy zóny volně pohybovat. K odstranění překážek nedochází okamžitě po podepsání smluv, ale ve většině případů se uplatňuje přechodné období. Lze se také setkat s omezením či vynětím některých komodit z volného pohybu zboží.² Vůči

---

¹ Vzhledem k přehlednému a pochopitelnému zpracování tématu byly pro tuto podkapitulu jako základ užity texty König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 91-115 a Urban, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha: LINDE Praha, a. s., 2002. s. 16-19

² Jedná se zejména o zemědělské výrobky.

třetím státům si státy ponechávají své pravomoci a upravují si vztahy s nimi samostatně. Zboží pocházející ze země vně zóny podléhá celním sazebníkům státu vstupu, který se může stát od státu lišit, proto je nutné, aby byly mezi státy zachovány celní kontroly zabraňující průniku zboží ze státu zóny s nižší sazbou na trh státu se sazbou vyšší.³

Vyšší formou integrace než zóna volného obchodu je celní unie. Její formování přichází ve dvou fázích. V první dochází k odstranění bariér obchodu ve vnitřních hranicích unie. Ve druhé pak následuje vytvoření a zavedení společné obchodní politiky vůči třetím zemím a zformování nadnárodního orgánu řídicího oblast zahraničního obchodu. Společná obchodní politika umožňuje volný pohyb veškerého zboží, které už jednou vstoupí na trh v členském státě, po celé unii, nejsou tudíž třeba vnitřní celní kontroly, jako tomu bylo u zóny volného obchodu. Tato forma je pro dovozce nevýhodná tím, že mu neumožňuje zvolit nejvhodnější zemi, s nejnižší sazbou pro vstup výrobku na integrovaný trh.⁴

Třetím stupněm ekonomické integrace je společný trh, jehož cílem je kromě volného pohybu zboží jako u celní unie i volný pohyb pracovníků, služeb a kapitálu. Odstranění bariér volného pohybu služeb a kapitálu vyžaduje mnohem větší stupeň kooperace mezi státy než celní unie. Je nutné v mnoha případech harmonizovat národní předpisy, které bývají odlišné, a nahradit je společnými standardy. Tím vzniká rozsáhlý prostor pro hospodářskou soutěž mezi subjekty všech zúčastněných zemí, s pozitivním účinkem na ekonomickou výkonnost integrovaného celku.⁵

Hospodářská a měnová unie je čtvrtým a posledním stádiem ekonomické integrace, které v sobě zahrnuje všechny prvky společného trhu. Státy dále koordinují své hospodářské politiky a zavedením společné měny odstraňují překážku v podobě různých kurzů, možnosti jejich kolísání a nutnosti přepočtu z jedné měny na druhou. Přijetím společné měny se státy vzdávají práva emise měny a možnosti upravovat její

---

³ König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 92-93

⁴ tamtéž s. 100-101

⁵ Urban, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : LINDE Praha, a. s. , 2002. s. 17-18

hodnotu. Pravomoci v oblasti monetární politiky jsou přeneseny na nadnárodní orgán, společnou centrální banku. V oblasti fiskální politiky je pak třeba alespoň částečně harmonizovat daňovou soustavu a dodržovat vyrovnanost veřejných rozpočtů k udržení stability měny a celé unie.⁶

Belassa uvádí ještě stádium Úplné ekonomické integrace, pro které jsou ale více než další ekonomická integrace důležitá propojení v ostatních sférách – zahraniční, bezpečnostní, obranné a vnitřní politice.⁷ Lze uvažovat, že tímto stádiem myslí politickou unii. Politická unie je jakási nadstavba po dosažení posledního stupně ekonomické integrace, hospodářské unie, o který mohou spolupracující státy usilovat. Politická spolupráce samozřejmě v určité míře existuje, jak je vidět, i v předchozích stupních integrace. Pro politickou unii je však typickým rysem kromě úzké spolupráce i vznik nadnárodních institucí zastupujících společné zájmy unie v oblasti bezpečnostní a zahraniční politiky. Politická unie může mít formu konfederace, federace, případně částečně prvky obou.⁸

Jednotlivá stádia nalezneme v integračních seskupeních na celém světě, avšak ne vždy v čisté podobě, jak je popisována. Také dosažení jednoho ze stádií nemusí nutně znamenat jen předstupeň další integrace. Vždy záleží na vnitřní politice jednotlivých států a jejich ochotě dále spolupracovat. Pro některé státy je zcela dostačující dosažení pásma volného obchodu, zatímco další vědomě směřují ke společnému trhu, případně až k hospodářské unii.

2.2 Střední a Jižní Amerika, Hispanoamerika, Latinská Amerika a Iberoamerika

V literatuře k integraci na západní hemisféře se objevuje mnoho různých názvů geografických oblastí. Proto je třeba je nejprve od sebe odlišit a definovat v práci používaný pojem Latinská Amerika. Označení Amerika, ať již se jedná o Severní,

---

⁶ König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 109-110

⁷ Urban, L. *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*. Praha : LINDE Praha, a. s. , 2002. s. 18-19

⁸ König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 113-114

Střední či Jižní, vychází z geografických názvů a rozložení kontinentů a nerozlišují historické, kulturní a politické rozdíly mezi jednotlivými státy, které na nich vznikly. Název Hispanoamerika či Latinská Amerika vychází z jazykové podobnosti většiny států na americkém kontinentu a historické tradice. Zatímco Hispanoamerika je spíše označení historického území, dříve ovládaného Španělskem a Portugalskem, sdílející jeho duchovní, kulturní a sociopolitické tradice, Latinská Amerika vychází hlavně z jazykového základu - latiny. Pojmenování Iberoamerika je pak spojením Latinské Ameriky a Hispanoameriky, geograficky rozšířené o státy mimo americký kontinent, které položily jejich historické základy, Španělsko a Portugalsko.⁹ Pro účely této práce je označení Latinská Amerika používáno pro všechny nezávislé státy na jih od Spojených států ležících na Americkém kontinentu a v Karibské oblasti bez ohledu na jejich historické a jazykové kořeny.

2.3 Geografické vymezení integrace v Latinské Americe

Zatímco v Evropě zůstalo, potlačením případně zánikem všech ostatních, pouze jedno hlavní integrační uskupení, v Latinské Americe jich nalezneme mnoho. Pro lepší orientaci v nich bude tato dále rozdělena na regiony a subregiony, s uvedením příkladů jednotlivých integračních seskupení. Celkem nalezneme v Latinské Americe tři druhy geografické integrace – hemisférickou, regionální a subregionální.¹⁰

2.3.1 Hemisférická integrace

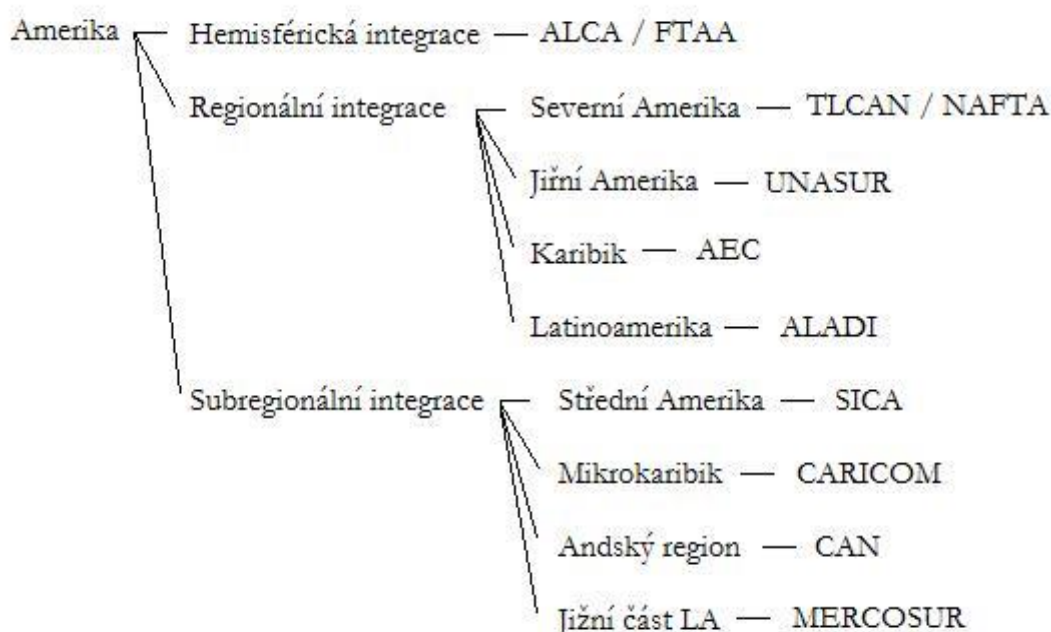
Hemisférická integrace zahrnuje kromě států Latinské Ameriky i státy Ameriky Severní, USA a Kanadu. V současné době jsou činnými organizacemi na hemisférické úrovni Celoamerická dohoda o volném obchodu a Organizace amerických států. Nemusí však zůstat jen u nich. Dne 23. února 2010 se 42 představitelů latinskoamerických států na konferenci v mexickém Cancúnu rozhodlo založit novou

---

⁹ Romero Morett, M., G. a Díaz Barrado, C. (eds.) *Elementos de análisis para la integración de un espacio iberoamericano: economía, política y derecho*. Madrid : Plaza Valdes, 2008. s. 25-26

¹⁰ Následující rozdělení a krátký popis integračních seskupení vychází z vlastních poznámek autora vytvořených z přednášek prof. Quindimil López, J., A. *Las dinámicas y tensiones de la integración entre la integración hemisférica y la integración subregional*. Universidad de A Coruña. A Coruña : uskutečněných v rámci předmětu Análisis comparado de la Unión Europea y de la integración en América Latina y el Caribe, semestr jaro 2009.

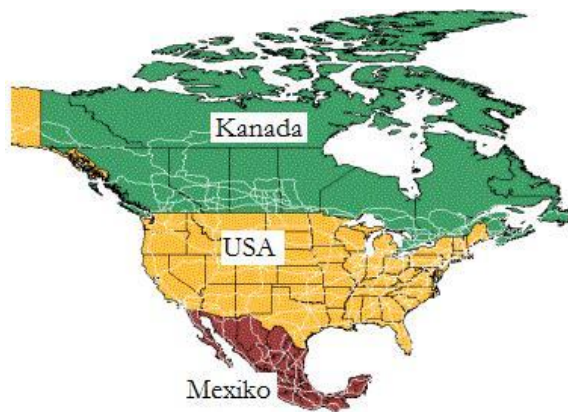
hemisférickou organizaci, ve které by nebyly členy Spojené státy a Kanada. Nový blok by měl být alternativou ke stávající Organizaci amerických států.¹¹

2.3.2 Regionální integrace

Regionální rozdělení zahrnuje čtyři oblasti – Severní Ameriku, Jižní Ameriku, Karibik a Latinoameriku¹². První region obsahuje pouze tři státy, USA, Kanadu a Mexiko, z nichž jen Mexiko řadíme mezi státy latinskoamerické. Jediné integrační seskupení v tomto regionu – Severoamerická zóna volného obchodu – zahrnuje všechny jmenované státy.

Obrázek 1 - Severoamerická zóna volného obchodu

Zdroj: <http://www.texascenter.org/bordertrade/images/nafta.gif>

¹¹ Více na BBC News. *Americas bloc excluding US and Canada agreed*. [Online] last updated 24. February 2010. [Citace: 27. 02. 2010] Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8531266.stm>.

¹² Toto označení regionu bylo zvoleno, aby se zabránilo jeho zaměnění s obecným označením Latinská Amerika, které je používáno v textu.

Druhý region, Jižní Amerika¹³, obsahuje francouzské teritorium Francouzskou Guyanu, která je součástí Evropské unie a dvanáct států, které jsou sdruženy do poměrně nové organizace Unie jihoamerických národů, dále UNASUR¹⁴. Ta kromě států nacházejících se přímo na kontinentu Jižní Amerika, přijala jako pozorovatele Mexiko a Panamu. V současné době je pozorovatelem pouze Panama. Vzhledem k největší podobnosti s Evropskou unií bude tato organizace blíže popsána dále.

Obrázek 2 - Unie jihoamerických států

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/Union_of_South_American_Nations

V karibském regionu nalezneme dvě hlavní integrační/kooperační seskupení, Karibská komunita a společný trh (CARICOM) a Asociace karibských států (AEC).

Obrázek 3 - Státy AEC rozdělené podle příslušnosti k dalším integračním seskupením

¹³ Ve španělské literatuře se objevují dvě označení „Sudamerica“ a „Suramerica“.

¹⁴ UNASUR je složena z několika menších, subregionálních organizací a Chile.

- Andský pakt – Bolívie, Kolumbie, Ekvádor a Peru
- MERCOSUR – Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay a Venezuela
- CARICOM – Guyana a Surinam

Hlavními rozdíly mezi nimi je jejich zaměření a státy, které sdružují. Zatímco CARICOM sdružuje patnáct převážně anglicky mluvících karibských států a zaměřuje se hlavně na ekonomickou integraci a vytvoření společného trhu, AEC reprezentuje dvacet pět států a jejím hlavním cílem je kooperace mezi státy na poli obchodu, dopravy, udržitelného cestovního ruchu a předcházení a odstraňování následků přírodních katastrof.¹⁵

Jako čtvrtou, nejrozsáhlejší oblast zahrnující v sobě částečně i předcházející oblasti, je nutné zmínit Latinoameriku. Vzhledem k jejímu geografickému rozsahu je možné uvažovat o jejím zařazení do kategorie hemisférické integrace, avšak integrační seskupení, které by zahrnovalo většinu států Latinské Ameriky bez rozdílu, dosud nevzniklo. Proto v této souvislosti budeme hovořit pouze o ekonomické organizaci Latinskoamerické integrační společnosti (ALADI). Ta nesdružuje velké množství států, v současné době je jich pouze dvanáct, tyto však zabírají skoro čtyři pětiny území Latinské Ameriky. Již při jejím založení bylo určeno, že půjde pouze o ekonomickou integraci s cílem vzniku zóny volného obchodu pouze v oblasti zboží a nebude obsahovat instrumenty pro koordinaci hospodářských politik. Proto je ve srovnání s Evropskou unií možnost další politické a hospodářské integrace omezená.¹⁶

Obrázek 4 - Latinskoamerické integrační společnosti

Zdroj:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/archive/0/0b/20081229131913!ALADI_map.png

¹⁵ Association of Caribbean States [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.acs-aec.org/>.

¹⁶ Asociación Latinoamericana de Integración. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.aladi.org/>

2.3.3 Subregionální integrace

Latinská Amerika se kromě regionů dělí ještě na menší části. Celkem můžeme hovořit o čtyřech subregionech¹⁷ – Střední Amerika, Mikrokaribik, Andský region a jižní část Latinské Ameriky¹⁸. Ty jsou určeny, jak je vidět, převážně geograficky. Za samostatný subregion lze považovat vzhledem k její rozloze, historické a jazykové odlišnosti Brazílii.

Střední Amerika patří k prvním místům, kde se od 50. let 20. století začaly objevovat integrační procesy. Dnes je nejvýznamnějším integračním seskupením Střední Ameriky bezpochyby Systém středoamerické integrace (SICA), tvořený sedmi státy a jedním státem přidruženým. Jejím hlavním cílem je vytvoření regionu míru, svobody a rozvoje. Stejně jako Evropská unie je tato organizace postavena na třech základních pilířích, které jsou však trochu odlišné. Pilíři jsou integrace ekonomická, sociální a environmentální.¹⁹

Obrázek 5 - Subregionální rozdělení LA

Mluvíme-li o Mikrokaribiku, máme na mysli pouze ostrovní státy, přestože nejvýznamnější integrační uskupení, které v oblasti nalezneme, již sdružuje i státy na Americkém kontinentu. Podobně jako ve Středoamerickém subregionu, započala integrace v Karibské oblasti poměrně brzy, již v 60. letech 20. století. Vzhledem

¹⁷ Názvy vychází se španělských označení daných oblastí.

¹⁸ Ve španělské literatuře je tento region označen názvem Cono Sur, v anglické pak Southern Cone. Český ekvivalent těchto termínů neexistuje.

¹⁹ Sistema de la Integración Centroamericana. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.sica.int/>

k velikosti jednotlivých ostrovních států byla jejich ochota ke spolupráci veliká a vývoj integračních seskupení v tomto subregionu hlavně v ekonomické oblasti poměrně výrazný. Nejvýznamnějším je bezpochyby CARICOM, který byl zmíněn výše.

Další oblastí je Andský region, který tvoří Bolívie, Ekvádor, Peru, Kolumbie, Chile a řadí se sem i Venezuela. Ačkoli původní myšlenky a koncepce integrace v Latinské Americe vznikaly v předchozích stoletích právě tady, reálná integrace mezi státy tohoto regionu započala až v 70. letech 20. století. Přes napětí mezi státy a politickou nestabilitu jednotlivých zemí se v této oblasti podařilo vytvořit asi nejpokročilejší integrační seskupení, v mnoha ohledech podobné Evropské unii. Andské společenství (CAN) stojí v pokročilosti ekonomické integrace v některých odvětvích na pomezí společného trhu a hospodářské unie, v dalších však dosahuje maximálně celní unie s prvky společného trhu. V oblasti institucionálního zajištění integrace vytvořilo Andské společenství podle evropského modelu systém institucí jako např. Generální sekretariát, Parlament či Soudní dvůr, které sice kompetenčně za evropskými institucemi zaostávají, avšak co do funkčnosti se jim mohou rovnat. Hlavními cíly Andského společenství je pak nejen ekonomická spolupráce a rozvoj této oblasti, ale také zlepšení sociálních podmínek a v neposlední řadě postupný přechod od integrace subregionální na úroveň regionální a následně hemisférickou.²⁰ Vizi širší integrace naplňuje společenství skrze participaci na vzniku UNASUR.²¹

Posledním zmiňovaným subregionem je oblast jižní části Latinské Ameriky, jež zahrnuje Argentinu, Paraguay, Uruguay. K této oblasti se někdy řadí i Chile. To se však aktivně do integrace v rámci Latinské Ameriky nezapojuje a ve většině případů funguje spíše jako pozorovatel, než člen. Stejně tak se dá k tomuto subregionu částečně přiřadit Brazílie. Ta sama o sobě může tvořit samostatnou jednotku, ale kvůli uplatňování svého vlivu a bližší spolupráci právě se státy této oblasti, bude do ní také zahrnuta. Právě vztahy mezi Brazílií a Argentinou, dvěma největšími státy dlouho zastavily jakýkoli vývoj v integraci. Až v 80. letech 20. století vyústily předchozí snahy o spolupráci v podpis prvních dohod zakládajících zónu volného obchodu. Další

---

²⁰ Comunidad Andina. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.comunidadandina.org/>

²¹ O UNASUR bude pojednáno dále.

ekonomická spolupráce dala vzniknout asi nejznámější a nejvýznamnější ekonomické organizaci v Latinské Americe Společnému trhu Jihu (MERCOSUR). Vývoj ekonomické integrace MERCOSURu prošel postupně stádii zóny volného obchodu, přes celní unii až současné ke snaze o vytvoření plně funkčního vnitřního trhu. Cílem v politické oblasti bylo hlavně posazování společných zájmů států v rámci dalších organizací jako např. na regionální úrovni ALADI či na světové WTO²² a podpora další integrace v oblasti.²³

2.3.4 Další integrace

Mimo hemisférickou, regionální a subregionální integraci stojí integrační seskupení Tzv. Společenství iberoamerických národů (CIN). To sdružuje 22 států v Latinské Americe a Evropě. Hlavními kritérii pro členství států v tomto fóru je jejich umístění na Pyrenejském poloostrově nebo v Latinské Americe²⁴, oficiálním jazykem musí být španělština nebo portugálština²⁵ a tyto státy musí být samostatné²⁶. Jedinou výjimkou je členství Andorry, v níž je úředním jazykem katalánština. Španělština je zde ale nejrozšířenějším jazykem. Společenství je fórem pro politické konzultace a koordinaci, jehož účelem jsou jednání o výzvách v mezinárodním prostředí a podpoře spolupráce, koordinace a solidarity.²⁷

Stejně jako dosud popisované integrace je důležitá i integrace fyzická. Ta je nezbytná pro dosažení účinné politické či ekonomické integrace. Hlavním příkladem může být integrace v oblasti dopravy, telekomunikací a zásobování energií. Významnou iniciativou je Iniciativa pro integraci infrastruktury v jihoamerickém regionu (IIRSA), jenž se zaměřuje na podporu rozvoje dopravní infrastruktury,

---

²² MERCOSUR. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.mercosur.int/>

²³ Stejně jako Andské společenství, hrál i MERCOSUR významnou roli při mezinárodním vyjednávání a formování UNASUR.

²⁴ Tato podmínka vylučuje africké a asijské státy, které by se k organizaci rády připojily, protože splňují podmínky ostatní.

²⁵ Podmínka oficiálního jazyka vylučuje např. francouzsky mluvící státy jako je Haiti.

²⁶ Samostatnost států vylučuje závislá území jako např. Portoriko.

²⁷ Cumbres Iberoamericanas de Jefes de Estados. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.cumbre-iberoamericana.org/>

energetiky, komunikací v rámci regionu. Náplní její práce je kromě podpory mezistátní kooperace také samotné plánování a realizace navržených staveb. Jako příklad lze uvést silniční propojení tří měst ležících v Brazílii, Peru a Bolívii, silnici propojující Venezuelu, Guyanu a Surinam či železnici spojující Chile s Argentinou, fakticky s MERCOSUREm²⁸

---

²⁸ Iniciativa para la Integración de la Infraestructura Regional Suramericana. [Online] [Citace: 02. 03 2010.] <http://www.iirsa.org/>

3. Počátky a vývoj integrace v Evropě a v Latinské Americe

3.1 Evropa

Evropa byla již od středověku dějištěm různých integračních snah. Ty byly motivovány spíše bezpečnostní a politickou situací než ekonomickou potřebou, jak je tomu v dnešní době, ale lze říci, že právě ony položily základ pro úspěšnou integraci ve dvacátém století. Povaha středověkých státních útvarů založených na feudálním systému integraci moc nenahrávala, na rozdíl od náboženství, které ve spojení se státní mocí pro ni připravilo celkem příznivé podmínky.

3.1.1 Středověké koncepce evropského sjednocení

Třemi nejvýznamnějšími pokusy o integraci byly Svatá říše římská²⁹, Kalamarská unie a projekt mezinárodní mírové organizace Jiřího z Poděbrad, z nichž první dvě jmenované přetrvaly několik století.³⁰ Karel Veliký, zakladatel Svaté říše římské položil nejen základy integraci na území většiny států³¹, které stály o 1150 let později u zrodu Evropských společenství, ale zavedl v ní také jednotnou měnu.³² Svatá říše římská byla postavena na společných křesťanských základech s cílem chránit, prosazovat a šířit zájmy křesťanství. V jejím čele měli společně stát císař a papež, avšak jejich spolupráce nikdy pořádně nefungovala, protože oba si nárokovali vůdčí postavení, a bylo nutné stanovit rozsah jejich působností³³. Nadřazené postavení císaře bylo navíc trnem v oku i ostatním panovníkům, jejichž snaha o omezení císařových pravomocí na úkor jejich vlastních, představovala hlavní decentralizační faktor, který zabránil Svaté říši římské dosáhnout plánované

---

²⁹ Název vznikl až ve 13. století. Do té doby je uváděna jako římsko-německá říše.

³⁰ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 198-205

³¹ Území tehdejší říše zahrnovalo dnešní Francii, Švýcarsko, západní Německo, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko.

³² König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 15

³³ Byla vymezena sféra světských (temporalia) a církevních (spiritualia) záležitostí

univerzality. Od 15. století měl císař faktický vliv na německých územích a částečně na východ od Rýna, který v dalších dekádách dále upadal až do bodu, kdy již nebyl schopen zabránit ozbrojeným konfliktům mezi jednotlivými státy sdruženými pod hlavičkou Říše.³⁴

Kalamarská unie, svazek severských států, není zdaleka tolik známá jako Svatá říše římská, avšak ukazuje, že myšlenka nadnárodních svazků nebyla dominantou střední a západní Evropy. Jejím cílem bylo vytvořit věčný vojenskopolitický svazek, ve kterém by si všechny zúčastněné země zachovaly vnitřní samostatnost. Také Kalamarská unie ztroskotala na mocenských rozbrojích mezi nejsilnějšími státy, Dánskem a Švédskem. Mocenský vzestup Švédska na úkor Dánska a jeho vystoupení z unie znamenalo její definitivní konec.³⁵

Poslední a nejpropracovanější pokus o mezinárodní spolupráci představoval nerealizovaný projekt Jiřího z Poděbrad. Ten předpokládal vytvoření mezinárodní organizace, která by zastavila pronikání Turků do Evropy a řešila spory vzniklé mezi státy mírovou cestou. Návrh také předpokládal vytvoření soustavy vnitřních orgánů. Prvním mělo být pravidelně zasedající *shromáždění* s pětiletou předsednickou rotací, druhým *rada králů a knížat*, dále *soudní dvůr*, řešící spory mezi členy unie a v neposlední řadě *výbor stálých zástupců*, jehož prvním sídlem měla být Basilej, rozhodující systémem kvalifikované většiny.³⁶ Revoluční myšlenkou bylo postavení jednotlivých panovníků. Každý z nich, včetně císaře, měl mít při hlasování jeden hlas. S papežem se při formování organizace nepočítalo vůbec. Jediná zmínka o papeži se týkala jeho výzvy pro všechny, i nečlenské státy, v případě společné akce proti Turkům.³⁷

3.1.2 Integrovační snahy v novověké Evropě

Stejně jako středověk, přinesl novověk celou řadu integračních snah nejen v rámci Evropy a to nejen z per vládců a politiků, ale i filozofů a náboženských

---

³⁴ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 199-201

³⁵ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 202

³⁶ König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 16

³⁷ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 205

představitelů, z nichž někteří navázali tam, kde neuspěl projekt Jiřího z Poděbrad. Jedním z nich byl jistě i Maxmilien de Béthune, vévoda ze Sully, který ve svém projektu sjednocení států a vytvoření obrany proti Turecku z počátku 17. století předpokládal vytvoření konfederace patnácti států a jejího rozdělení na regiony. Jejich zástupci pak měli volit Generální radu a šest Regionálních rad, které měly hrát preventivní roli řešitele sporů a udržovat mír mezi členy. Všechny státy měly mít stejné postavení. Maxmilien ze Sully se na rozdíl od Jiřího z Poděbrad vypořádal i s postavením papeže. Ten měl zastávat post prezidenta.³⁸

Dalším významným projektem byl bez pochyby návrh Williama Penna, pozdějšího zakladatele Pensylvánie. Jeho návrh z roku 1693 předpokládal vytvoření společného evropského parlamentu, zahrnujícího kromě ryze evropských zemí i Rusko a Turecko, ve kterém by byly jednotlivé státy zastoupeny podle počtu obyvatelstva a hospodářského významu. Předsednictví mělo rotovat.³⁹ a pro přijímání rozhodnutí bylo stanoveno dvoutřetinové kvorum.⁴⁰

Obdobně jako Maxmilien ze Sully, také opat Charles Irenée Castel de Saint-Pierre přišel s myšlenkou vytvoření „Konfederace evropských států“, jež měla zajistit větší bezpečnost v Evropě. Za tímto účelem měla konfederace vytvořit společnou armádu financovanou z příspěvků jednotlivých států podle jejich hospodářské situace. Jako hlavní orgán navrhl de Saint-Pierre vytvoření shromáždění zástupců jednotlivých států s pravomocí sankcionovat člena konfederace v případě porušení pravidel.⁴¹

Dále než k návrhu konfederativního uspořádání zašel Henri de Saint-Simon. Ten ve svém návrhu předpokládal vytvoření politické a ekonomické unie pod hlavičkou Spojených států evropských. Předpokládal však, že tyto se nepodaří vytvořit

---

³⁸ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 209

³⁹ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 210

⁴⁰ Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 35

⁴¹ Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 35

dříve, než bude fungující parlamentní demokracie ve všech státech Evropy.⁴² Spojené státy evropské měly být řízeny s dvoukomorovým parlamentem. První komoru měla tvořit inteligence, druhou pak zasloužilí představitelé šlechty.⁴³ Idea Spojených států evropských se objevila také v projevu Victora Huga.

3.1.3 Meziválečné koncepce a poválečný vývoj

První světová válka rozvinula spíše než integrační snahy rozmach nacionalismu. Po jejím skončení vznikaly spíše bezpečnostní spojenecké svazky jako např. Malá dohoda.

Nejvýznamnější meziválečnou integrační koncepcí si získala práce „Pan-Evropa“ rakouského hraběte Richarda Coudenhove-Kalergiho. Vznik Panevropské unie byl podle něho jediným možným způsobem, jak zajistit v Evropě trvalý mír a zajistit spolupráci. Uvažoval o vzniku pěti světových velmocí – Velké Británie se státy Commonwealthu⁴⁴, Sovětského svazu⁴⁵, Pan-Evropa⁴⁶, USA a Číny. Integrace v Evropě měla eliminovat francouzsko-německé napětí.⁴⁷ Coudenhove-Kalergiho navrhoval státům čtyři kroky nutné pro vytvoření Pan-Evropy – konferenci 26 evropských států, podepsání smluv urovnávajících evropské spory, vytvoření celní unie a sepsání evropské federální ústavy. Vzhledem k jazykové odlišnosti mezi státy, předpokládal, že se pro všechny neanglicky mluvící obyvatele stane angličtina druhým jazykem a hlavním dorozumívacím jazykem Pan-Evropy.⁴⁸ Zajímavostí je, že

---

⁴² König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno : Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 17

⁴³ Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 35

⁴⁴ Zahnující i Kanadu, Austrálii, jihovýchodní Asii, Střední východ a Indii. V případě rozpadu Britského impéria pak předpokládal včlenění Velké Británie do Pan-Evropy.

⁴⁵ Sovětský svaz nepovažoval za součást Evropy vzhledem k jeho rozdílnému, nedemokratickému uspořádání a tradicím.

⁴⁶ Včetně evropských kolonií v Africe a jižní Asii.

⁴⁷ Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 37

⁴⁸ König, P., Lacina, L. a Přenosil, J. *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno : Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008. s. 18

předpokládal iniciativu a angažovanost obyvatel Evropy při jejím vytváření. Bez vůle občanů podle něho neměla shora přicházející iniciativa šanci na dlouhodobý úspěch. Na základě tohoto návrhu byla ustavena Panevropská unie, která získala podporu i v politických kruzích. Předsedou Panevropské unie se v roce 1927 stal Aristide Briand, francouzský ministr zahraničí a pozdější nositel Nobelovy ceny, který sám představil zajímavý návrh na vytvoření Evropského federálního svazu. Briand předpokládal, že politickým jednáním dojde k zajištění bezpečnosti, míru a stability v Evropě. Bezpečnost pak vytvářela vhodné podmínky pro vytvoření společného trhu, hospodářského rozvoje a snižování rozdílů mezi regiony.⁴⁹

Druhá světová válka přinesla nejen miliony obětí, velké materiální škody a změnu uspořádání v Evropě, ale také probudila myšlenku jejího sjednocení. Sjednocená Evropa by měla být zárukou bezpečnosti a ekonomického rozvoje. Vzorem se staly Spojené státy americké, které vyšly z druhé světové války ekonomicky silnější než evropské státy a obsadili místo nejvýznamnější světové velmoci.

Vzhledem k mnoha různým představám o možném postupu sjednocení bylo v prosinci 1947 ustaveno Hnutí za sjednocenou Evropu, aby je sumarizovalo a připravilo mezinárodní konferenci. Evropský kongres⁵⁰ však ukázal rozpor mezi stoupenci mezivládní spolupráce a nadnárodní integrace, který se následně projevil i při formování závěrečné dohody. Dalším faktorem, který ovlivnil průběh jednání, byl stále se zvětšující vliv SSSR ve východní Evropě. Ačkoli Evropský kongres sám o sobě nepřinesl žádné viditelné výsledky, stal se impulsem pro založení Rady Evropy.⁵¹ Rada Evropy byla ale založena na mezivládní spolupráci, což pro některé zastánce integrace nebylo dostatečné.⁵²

---

⁴⁹ Vojáček, L. a kolektiv. *Právní dějiny integrující se Evropy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. s. 234

⁵⁰ Evropský kongres se uskutečnil 7. května 1948 v Haagu za účasti více jak 700 delegátů.

⁵¹ Rada Evropy byla založena v Londýně 5. května 1949 s cílem chránit lidská práva, podporovat demokracii a rozvíjet hospodářskou a kulturní spolupráci mezi státy

⁵² Hlavně zástupci Francie usilovali o kontrolu klíčových hospodářských oblastí Německa, která by zabránila opakování situace po první světové válce.

Počínající Studená válka⁵³ ještě více zvýraznila potřebu nadnárodní spolupráce, a to jak v oblasti bezpečnostní, tak i ekonomické. V bezpečnostní oblasti vznikly v dalších letech dvě organizace – Severoatlantická aliance (NATO)⁵⁴ a Západoevropská unie⁵⁵. Ve východním bloku v reakci na vývoj na západě vznikla vojensko-politická organizace Varšavská smlouva a ekonomická organizace Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP).

3.1.4 Evropská společenství

Všechny zmiňované organizace byly stejně jako Rada Evropy založeny na mezinárodní spolupráci. Zastánci integrované Evropy však zastávali koncept nadstátnosti, přenesení pravomocí států na vytvořené společenství.⁵⁶ V roce 1950 představil francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman plán hlubší spolupráce, na jehož základě podepsali Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, SRN a Nizozemí smlouvu o společné organizaci svého těžkého průmyslu.⁵⁷ Vzniklo tak Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), na kterou poprvé státy přenesly část svých pravomocí. Úspěšně uvedený nadstátní model a probíhající kooperace mezi zúčastněnými státy pomohla rozšířit spolupráci na další oblasti. Na jejím základě byly v roce 1957 podepsány Římské smlouvy, zakládající Evropské hospodářské společenství (EHS), jehož hlavní myšlenkou bylo zajištění volného pohybu osob, zboží a služeb přes hranice a Evropské společenství pro atomovou energii (EUROATOM), do jehož působnosti patřilo mírové využití atomové energie

---

⁵³ Nástup komunismu ve státech východní Evropy, blokáda Berlína a další kroky SSSR se projeví vytvořením strategie zadržování komunismu západními státy.

⁵⁴ Evropsko-americké spojení sdružující většinu západoevropských států, USA a Kanadu.

⁵⁵ 1948 byla v Bruselu podepsána mezi Smlouva o Západní unii, která měla být základem evropské obrany. Když v roce 1954 neuspěl pokus o vytvoření Evropského obranného společenství, byla Západní unie po rozšíření přeměněna na Západoevropskou unii (ZEU), evropskou obrannou organizaci. Členy byly Francie, Velká Británie, státy Beneluxu, SRN a Itálie. Západoevropská unie však nikdy nedosáhla významu NATO.

⁵⁶ Vzhledem k časově přehlednému zpracování tématu jsou jako základ pro následující odstavce užity informace ze stránek Evropa - Portál Evropské unie. [Online] [Citace: 06. 03 2010.] http://europa.eu/index_cs.htm

⁵⁷ Tímto dosáhla Francie žádané nadstátní kontroly nad důležitými hospodářskými oblastmi, které tak nemohly být zneužity k vyvolání dalšího válečného konfliktu.

a atomová energetika.⁵⁸ V polovině 60. let byla slučovací smlouvou odstraněna duplicita orgánů a došlo k vytvoření jednotného systému orgánů Společenství.

V prvních letech fungovala společenství na principu celní unie. Členské země odstranily během přechodného období vnitřní cla na dovážené zboží, a umožnily tím mezi sebou poprvé volný přeshraniční obchod. Vznikl tak největší světový obchodní prostor, který vedl k růstu obchodu mezi členskými státy. Na zboží dovážené ze třetích zemí se začala ukládat jednotná cla. V roce 1962 převzala Společenství pravomoci v oblasti zemědělství a zahájila Společnou zemědělskou politiku, umožňující členským státům společnou kontrolu produkce potravin.⁵⁹ Na počátku 70. let se objevují první plány na vytvoření společné měny, které se podaří realizovat až za dalších třicet let a dochází ke zřízení Evropského fondu pro regionální rozvoj. Jeho účelem jsou převody peněz z bohatých na chudé regiony ke zlepšení cest a komunikací, k podpoře investic a k vytvoření pracovních míst. V roce 1973 se společenství rozšířilo o Dánsko, Irsko a Velkou Británii, v roce 1981 o Řecko a 1986 Španělsko a Portugalsko.

Ačkoli byla mezi státy zrušena vnitřní cla již na konci 70. let, vnitřní obchod stále neprobíhal bez překážek. Hlavním problémem byla rozdílná vnitrostátní úprava. Navíc bylo nutné posunout spolupráci na vytváření společného vnitřního trhu nejen na oblast zboží, ale i volného pohybu osob a kapitálu. Proto Jednotným evropským aktem z roku 1986 došlo k vytvoření nové koncepce vnitřního trhu spočívající v ještě větším sblížení hospodářských a měnových politik. Hlavním cílem se stalo finální dokončení společného trhu. Jednotným evropským aktem také získal větší váhu Evropský parlament a došlo k posílení pravomoci Společenství v dalších oblastech.

Úspěšné vytváření společného trhu přinesl potřebu revize předchozích smluv, které již ne zcela vyhovovaly potřebám Společenství, a úzké politické spolupráce. Ta

---

⁵⁸ Smlouva o vytvoření ESUO byla uzavřena na 50. let, v současné době neexistuje, na rozdíl od EHS a EUROATOMu, jejichž smlouvy byly uzavřeny na neurčito.

⁵⁹ Podporou zemědělství se stávají Společenství v oblasti produkce potravin zcela soběstačnými. Nechtěným vedlejším dopadem je nadprodukce s horami přebytků.

byla ještě umocněna politickými událostmi ve světě na přelomu 80. a 90. let⁶⁰. Objevil se požadavek na vytvoření společné bezpečnostní a zahraniční politiky. Ve světle těchto nových potřeb, byla vytvořena revoluční Maastrichtská smlouva, oficiálně smlouva o Evropské unii.

Tato smlouva doplnila a pozměnila zakládající smlouvy, zahrnula v sobě jak smlouvu o hospodářské a měnové unii na straně jedné, tak smlouvu o politické unii na straně druhé. Společenství touto smlouvou dalece přesáhla jejich působnost a bylo třeba změnu zvýraznit i změnou jejich identity. Součástí smlouvy tak byl vznik Evropské unie⁶¹. Působnost Evropské unie se neomezovala pouze na působnost Evropských společenství, tvořící pouze první, nadnárodní pilíř působnosti. Druhým pilířem byla společná zahraniční a bezpečnostní politika, třetím pak justice a vnitřní bezpečnost. Oba byly na rozdíl od prvního založeny na mezivládní úrovni. Ne všechny problémy čekající na vyřešení se ve smlouvě o Evropské unii podařilo dořešit, proto se již od počátku předpokládala její revize.

Mezitím již do EU vstoupily v roce 1995 tři další země, Rakousko, Finsko a Švédsko.⁶² O dva roky později, přišla po mezivládní konferenci nová smlouva, jež měla dořešit problémy, na jejichž řešení se členské státy nedokázaly při vzniku Maastrichtské smlouvy shodnout. Amsterdamská smlouva však očekávaný výsledek nepřinesla, ten naplnila až následující smlouva z Nice z roku 2000. Pilířová struktura EU zůstala zachována. Oblast upravující pravidla volného pohybu osob byla nicméně převedena do prvního pilíře jako součást podmínek fungování vnitřního trhu. Do rámce EU byly zahrnuty Schengenské dohody⁶³. Ty pak vstoupily v platnost mezi prvními sedmi zeměmi⁶⁴ a ke kterým se v dalších letech připojily i další státy. Také plán vytvoření měnové unie získal reálné obrysy v roce 1999, kdy bylo v jedenácti členských státech představeno Euro. V prvních letech bylo používáno pouze pro

---

⁶⁰ Pád komunismu ve východní Evropě, konflikt v Jugoslávii, válka v Perském zálivu.

⁶¹ Je nutné podotknout, že na rozdíl od Společenství neměla Evropská unie právní subjektivitu.

⁶² Navíc se po sjednocení Německa v roce 1990 stalo součástí EU i bývalé východní Německo.

⁶³ Jejich hlavním přínosem je, že cestující jakékoli státní příslušnosti mohou mezi těmito zeměmi cestovat bez pasových kontrol na hranicích.

⁶⁴ Belgií, Francií, Lucemburskem, Německem, Nizozemím, Portugalskem a Španělskem.

bezhotovostní finanční transakce. Bankovky a mince se do oběhu dostaly až o tři roky později.

V roce 2004 přišlo další, velké rozšíření EU o Kypr, Maltu a osm zemí střední a východní Evropy – Českou republiku, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko, čímž fakticky skončilo rozdělení Evropy. Zatím poslední rozšíření o Bulharsko a Rumunsko pak proběhlo v roce 2007.

S novým rozšířením o deset zemí bylo opět nutné řešit problematický systém rozhodování a další institucionální otázky, které z téměř zdvojnásobením participujících států vyvstaly. Proto v roce 2004 vznikla Ústava pro Evropu. Ta nejenže měla měnit způsob rozhodování, lépe vymezit kompetence Unie, ale také založit její právní subjektivitu. Ve své podstatě měla Ústava nahradit dosavadní primární prameny ES a EU, nově upravit některé otázky⁶⁵ a mít v sobě zahrnutou i Listinu základních práv Unie. Ústava však nikdy nebyla ratifikována všemi státy a pro svou kontroverznost v některých částech⁶⁶ byla v roce 2007 nahrazena méně spornou Lisabonskou smlouvou. Tou byl ponechán původní rámec dvou smluv⁶⁷ a vypuštěny případně upraveny některé sporné body z Ústavy. Vzhledem k návratu k původnímu rámci je Lisabonská smlouva⁶⁸ opět jen revizní, jako byly před ní smlouva Amsterodamská a smlouva z Nice.⁶⁹

3.2 Latinská Amerika

Může se zdát, že na rozdíl od Evropy, kde integrační snahy prodělaly dlouhý vývoj, je snaha o spolupráci v Latinské Americe tématem posledních dekád. Avšak není tomu zcela tak, ačkoli délka její tradice se s evropskou nemůže měřit. První snahy o integraci se objevují již s bojem o osvobození od španělské koloniální nadvlády.

---

⁶⁵ Např. pilířová struktura měla být nahrazena zcela novým explicitním vymezením kompetencí, které se měly dělit na výlučné, sdílené, podpůrné, doplňkové a koordinační.

⁶⁶ Jednalo se např. o funkci ministra zahraničních věcí Unie, či symboly EU.

⁶⁷ Smlouva o EU a Smlouva o založení ES

⁶⁸ Smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci všemi státy v prosinci 2009.

⁶⁹ Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 191-199

Nejvýznamnějším pokusem, byl integrační projekt Simóna Bolívara⁷⁰, představený na konferenci čtyř velkých států⁷¹ v Panama City na přelomu června a července roku 1826. Bolívar navrhoval vytvoření unie latinskoamerických států, jako jednotného národa na kontinentu, nebo ligy Amerických států, podléhající nejvyššímu orgánu s politickými a soudními pravomocemi, jehož hlavní funkcí bylo zachování míru a mezinárodní řešení sporů. V návrhu můžeme objevit všechny hlavní body smlouvy Společnosti národů. Bolívarova koncepce se ve své době ovšem neseťkala s úspěchem a dojednané smlouvy nebyly nikdy ratifikovány.⁷² Přesto jeho ideje, tzv. „bolívarský sen“ stále pohání integrační pokusy v Latinské Americe.

3.2.1 První vlna integrace

Od Bolívarova pokusu o vytvoření celokontinentální unie bylo třeba k dalším reálným pokusům ujít dlouhou cestu. Na první takový pokus bylo nutné vyčkat do poloviny dvacátého století. V poválečné době obnovy se stejně jako v Evropě objevila potřeba bližší spolupráce mezi státy směřující k zajištění bezpečnosti a rozvoje. Hlavní vliv zde měly Spojené státy, jejichž role v Latinské Americe byla stejně významná jako podíl na obnově Evropy. Zajímavostí je, že podobně jako v Evropě byla spolupráce mezi státy docílena pomocí tři smluv⁷³, které se staly základním kamenem pro nově vzniklou Organizaci amerických států (OEA), a to dokonce o něco dříve než v Evropě. Na rozdíl od evropské integrace nevzešla OEA od států samotných jako spíše z popudu USA v rámci jeho „politiky zadržování komunismu“, proto měla pro latinskoamerické státy příchuť kolonialismu, která se potvrdila v dalších letech, kdy USA intervenovalo v několika latinskoamerických státech⁷⁴ bez souhlasu a vědomí organizace. Dalším rozdílem bylo i to, že v evropském případě se o ekonomickou spolupráci staralo ESH a o bezpečnost NATO, aniž by došlo ke konkurenci mezi

---

⁷⁰ Bolívar bývá nazýván *El Libertador* (osvoboditel), pro svou roli v osvobození od španělské nadvlády.

⁷¹ Columbia, Mexiko, Střední Amerika a Peru. V dnešní době se na stejném území rozprostírá 11 států.

⁷² Alfaro, R. J. *Inter-American unity is possible*. [Online] The Rotarian, Sv. 60, červen 1942. [Citace: 23. 02 2010.] s. 30

⁷³ V Evropě to byly Smlouva o ESUO z Paříže roku 1951 a římské smlouvy o EHS a EUROATOM z roku 1957, v Latinské Americe smlouva z Chapultepecu z roku 1945, z Ría 1947 a z Bogoty 1948.

⁷⁴ Jednalo se např. o intervence v Guatemale či Dominikánské republice.

nimi, v Latinské Americe měla oboje na starost OEA. V jejím rámci docházelo k situaci, že přílišný zájem o jednu oblast znamenal zanedbání té druhé.⁷⁵ Některé latinskoamerické státy předpokládaly ekonomickou spolupráci a jiné pouze pomoc při zadržování komunismu bez dalšího. Oba dva zmíněné rozdíly od evropské integrace přispěly k neúspěchu OEA.

Kromě hemisférické organizace OEA se začaly objevovat první organizace regionální. Ty měly, co do zaměření, blíže evropskému modelu Společenství, vznikaly však ze zcela rozdílných podmínek, protože na rozdíl od Evropy nebyla Latinská Amerika nikdy přímo zasažena světovou válkou a nepocítila její plné důsledky. Naopak státy Latinské Ameriky z konfliktu těžily, jako největší vývozci primárních surovin. Ten ale není úplně nejvhodnějším pro dlouhodobý rozvoj států a zlepšení životní situace obyvatel. Nebyla to proto ani tolik potřeba kontroly mírového využití hlavních hospodářských prostředků, jako v případě Francie a Německa, ale snaha o dosažení rozvoje hospodářskou spoluprací, bez ohledu na trvalejší politickou shodu.

Integrační úsilí států přineslo reálný úspěch až na počátku 60. let, kdy došlo k založení Latinskoamerického sdružení volného obchodu (ALALC) sedmi státy, jejichž počet se v průběhu 60. let zvýšil až na deset⁷⁶. Hlavním cílem sdružení bylo vytvoření zóny volného obchodu v časovém horizontu dvanácti let.⁷⁷ Jen s ročním odstupem vznikl Společný trh Střední Ameriky (MCCA)⁷⁸, ekonomická organizace navazující na politickou spolupráci států Střední Ameriky v rámci Organizace středoamerických států (ODECA), vytvořené již v roce 1951. Ekonomická integrace mezi těmito státy měla jít ještě dále, než v případě ALALC. Účelem MCCA bylo

---

⁷⁵ Vera-Fluixá, R. X. *Principios de Integración Regional en América Latina y su análisis comparativo con la Unión Europea*. Rheinische Friedrich Wilhelms-Universität Bonn : Zentrum für Europäische Integrationsforschung Center for European Integration Studies, 2000. s. 9-12

⁷⁶ Zeměmi, které smlouvu o založení ALALC v roce 1960 podepsaly, byly Argentina, Brazílie, Chile, Mexiko, Paraguay, Peru y Uruguay, o rok později se připojila Kolumbie a Ecuador, v roce 1966 Venezuela a konečně 1967 Bolívie.

⁷⁷ Zaldueño, S. *ALALC (TM 1960) y ALADI (TM 1980)*. [Online] [Citace: 10. 03 2010.] Università di Bologna. http://amscampus.cib.unibo.it/archive/00001952/01/ND_4_ALALC_ALADI_07.pdf.

⁷⁸ Zakládajícími státy byly Salvador, Guatemala, Honduras a Nicaragua, ke kterým se v roce 1963 připojila Kostarika.

v regionu vytvořit celní unii. Vnitřní neshody ale znesnadnily spolupráci mezi státy jak v případě ALALC, kde hlavním problémem byla zemědělská produkce, na jejíž regulaci se státy nedokázaly dohodnout, tak u MCCA, jejíž rozvoj zastavil konflikt mezi Salvadorem a Hondurasem.

Zcela nový rozměr latinskoamerické integraci dodalo v roce 1969 podepsání tzv. Cartagenské dohody, zakládající uskupení států nazývané Andská skupina, později Andské společenství (CAN). To na rozdíl od ostatních organizací nespolehalo pouze na mezivládní konference, ale inspirovalo se úspěchem Evropských společenství a vytvořilo soustavu nadnárodních orgánů s vlastními pravomocemi. Také rozsah spolupráce byl mnohem širší. Cílem nebyla jen ekonomická spolupráce jako taková, založená na preferenčním režimu, ale i spolupráce sociální a podpora méně rozvinutých členských zemí a jejich částí.

Posledním regionem, ve kterém probíhala na konci 60. let užší spolupráce, byl Karibik, oblast malých ostrovních států bez většího ekonomického a politického vlivu. I zde byla snaha o vytvoření zóny volného obchodu, která vedla ke vzniku Karibské asociace volného obchodu (CARIFA) v roce 1968. Díky poměrně dobrým výsledkům došlo v roce 1973 k jejímu rozšíření a transformaci v Karibskou komunita a společný trh (CARICOM)⁷⁹.

Sedmdesátá léta další integraci nepřála, a to jak v Evropě, tak v Latinské Americe. Celosvětová ekonomická krize zabrzdila a v některých případech zcela zastavila její vývoj. V této době se naplno projevil rozdíl mezi evropskou a latinskoamerickou integrací, vycházející z jejich rozdílných startovních pozic. Zatímco Evropa se snažila krizi překonat další integrací a spoluprací, jakkoli to bylo v té době složité, rozhodla se většina států Latinské Ameriky jít cestou protekcionismu vlastních ekonomik, nahrazením vývozu domácí produkce a půjčkami na svůj rozvoj v zahraničí. Dalším faktorem, který předznamenal úspěch Evropy na rozdíl od integrace v Latinské Americe, byla vnitropolitická situace v jednotlivých

---

⁷⁹ Zakládající dokument, smlouvu z Chaguaramas, podepsaly Barbados, Jamajka, Guyana a Trinidad a Tobago. V dalších letech přistoupily ještě Antigua a Barbuda, Grenada, Haiti, Dominika, Svätý Kryštof a Nevis, Svätá Lucie, Svätý Vincent a Grenadiny, Belize, Montserrat, Bahamy a Surinam. Celkový počet patnácti zúčastněných států z něj činí nejpočetněji zastoupenou organizaci v regionu.

regionech. Ve státech západní Evropy existovala demokracie, kdežto v latinskoamerických státech převládaly vojenské a polovojenské politické režimy a politická situace byla v mnohých z nich poměrně nepřehledná a nestabilní. Součtem obou těchto faktorů došlo k obrovské ekonomické krizi v Latinské Americe. Politická situace nezbuzovala v investorech důvěru a ekonomika tažená u většiny států vývozem surovin, jejichž cena na světových trzích klesala, zapříčinila vlnu státních bankrotů. Ta s sebou přinesla i postupnou demokratizaci regionu, zvýšila její bezpečnost a stabilitu, ale navrátila státy o několik desetiletí zpátky. Bylo nutné znovu vybudovat jejich ekonomiky. Jedinou významnější změnou v integraci, která se v období 70. a 80. let udála, byla v roce 1980 transformace ALALC na Latinskoamerické integrační společenství (ALADI).

3.2.2 „Renesance integrace“

Politické změny v jednotlivých zemích měly blahodárný vliv i na mezistátní vztahy. Jejich zlepšení s sebou přineslo také oživení integrace v regionu a její překotný rozvoj v devadesátých letech, kdy vzniklo hned šest nových organizací a obnovila se činnost několika dalších. Devadesátá léta jsou tak považována za nejúspěšnější etapu integrace v americkém regionu. Mnohdy se v souvislosti s nimi hovoří o takzvané „renesanci integrace“⁸⁰. V roce 1991 tak vzniká Společný trh Jihu (MERCOSUR), ODECA se mění na Systém středoamerické integrace (SICA), v roce 1994 jsou vytvořeny Skupina tří (G3), Skupina Río (Grupo del Río), Asociace karibských států (AEC) a Severoamerická zóna volného obchodu (TLCAN / NAFTA) a nakonec v roce 1999 v rámci rozvíjející se spolupráce mezi Španělskem, Portugalskem a zeměmi Latinské Ameriky je založeno Společenství iberoamerických národů (CIN).

Asi nejdůležitější z nově vzniklých seskupení je MERCOSUR, jako spojení dvou největších a nejsilnějších ekonomik v regionu Jižní Ameriky – Argentiny a Brazílie. Jeho vliv na změny a další vývoj v regionální integraci je nezanedbatelný, stejně jako vliv TLCAN / NAFTA na vznik dalšího pokusu o hemisférickou integraci. Přijetí Mexika do zóny volného obchodu CUSFTA mezi USA a Kanadou a vytvoření

---

⁸⁰ Gombala, I. *Latinská Amerika ve světové ekonomice: postavení a regionální ekonomická integrace v 90. letech*. Praha : VŠE, 2000. s. 25

NAFTA ovlivnilo další politiku Spojených států v oblasti ekonomické integrace. Na jejich popud začala jednání o vytvoření Oblasti volného obchodu Amerik (ALCA / FTAA), která vyvrcholila jejím vznikem v roce 2005.

V návaznosti na úspěch NAFTA byla také v roce 2003 podepsána dohoda o Středoamerické zóně volného obchodu (CAFTA) přinášející benefity vytvoření zóny volného obchodu mezi zeměmi Střední Ameriky a USA.⁸¹ Všechny zmíněné integrační snahy ale byly postavené pouze na mezinárodních smlouvách a závislé na ochotě států k mezivládní spolupráci. Žádná z nich nově vzniklých organizací se svým zřízením nepodobala modelu, který se v té době plně uplatnil v Evropě. Jedinou, již zmíněnou výjimkou, bylo Andské společenství. To prošlo v polovině 90. let velkou reformou, která ho tak ještě více přiblížila nadstátnímu modelu Evropské unie. Byl vytvořen Andský integrační systém, který zahrnuje všechny instituce Andského společenství⁸², a jednotlivým institucím byly rozšířeny či změněny pravomoci.

V tomto popisu historického vývoje Latinské Ameriky nejsou zahrnuty všechny integrační tendence a iniciativy v regionu. Vzhledem k jejich množství byly uvedeny známější uskupení a blíže rozebrány pouze nejdůležitější z nich. Celkový výčet rozhodně není konečný.

3.2.3 UNASUR

Posledním dosud naplněným integračním plánem se stalo vytvoření Unie jihoamerických národů (UNASUR) v roce 2008, jemuž předcházelo několik let vyjednávání. Tvůrci záměru⁸³ vytvoření integrované Jižní Ameriky chtěli po vzoru Evropské unie vytvořit zcela nový model integrace, který by plně využíval pozitivní

---

⁸¹ Dohodu se Spojenými státy podepsaly Kostarika, Dominikánská republika, Salvador, Guatemala, Honduras a Nicaragua.

⁸² Andský integrační systém zahrnuje Andskou prezidentskou radu, Andskou radu ministrů zahraničních věcí, Komisi, Andský parlament, Generální sekretariát, Soudní dvůr Andského společenství a další poradní orgány. Viz Comunidad Andina (<http://www.comunidadandina.org/>).

⁸³ Prvotní impuls vzešel z Brazílie po intenzivní spolupráci mezi MERCOSUREm a Andské společenství. Brazílie se později stáhla do ústraní a hlavní iniciativu na vyjednávání převzalo Andské společenství a Chile, které mělo v té době podepsanou dohodu o spolupráci s oběma organizacemi a sblížením mohlo pouze získat.

zkušenosti stávajících subregionálních integračních systémů, jako je CARICOM, Andské společenství a MERCOSUR.

Cílem tak nebyl pouze vznik ekonomického seskupení, ale vytvoření společenství založeného na spolupráci ekonomické, politické, sociální a kulturní. Otázkou je, zda bylo nutné zakládat novou organizaci a budovat zcela novou infrastrukturu, místo posílení spolupráce mezi již existujícími organizacemi. Nicméně, vzhledem k vnitřním problémům subregionálních seskupení, potýkajících se s přecházením členů mezi nimi, ne zcela fungující spolupráci a naplňováním stanovených cílů, lze ve vzniku nové organizace vidět snahu o zapojení každého, i dosud v integraci nezapojeného, státu v regionu a o zahrnutí všech oblastí, ve kterých lze spolupracovat.

Nová organizace tak vzniká na zcela odlišných základech, než ze kterých vzešla Evropská unie, ačkoli je k ní přirovnávána. Evropská integrace, jak již bylo výše popsáno, začala v padesátých letech jako čistě ekonomická, bez ambice vytvořit všezahrnující společenství, za účelem zabránění dalším konfliktům. Pouze na základě kladných výsledků spolupráce došlo k posílení geopolitického významu regionu. Trvalo několik desetiletí, než bylo dosaženo politické a sociální integrace, stejně jako začleňování nových členů. UNASUR proti tomu začíná s velice ambiciózními cíly a od počátku zahrnuje téměř všechny země v regionu, bez ohledu na jejich vnitřní uspořádání a ekonomickou situaci. Na rozdíl od Evropy není hlavním motivem zabránění vojenským konfliktům. A namísto budování integrace od ekonomické po politickou, usiluje o výběr a úpravu efektivních funkcí, pravomocí a institucí ze stávajících sub-regionálních procesů. Díky této jedinečné vlastnosti má mít UNASUR výhodu při svém formování, kdy se bude možné vyvarovat chyb předchozích organizací. Na druhé straně problémem mohou být rozdílná očekávání členských zemí. Zatímco některé země usilují o systém, jehož pomocí by se sblížily stávající integrační procesy, a zaměřují se pouze na rozšíření oblastí činnosti organizace, jiné

státy věří v postupné budování společenství států podobné Evropské unii, nebo dokonce ve vytvoření regionální federace.⁸⁴

Tabulka 1 - Časový průběh integrace Latinské Ameriky

ROK	ORGANIZACE	ZKRATKA⁸⁵
1948	Organizace amerických států	OEA
1951	Organizace středoamerických států	ODECA
1960	Latinskoamerické sdružení volného obchodu	ALALC
1961	Společný trh Střední Ameriky	MCCA
1968	Karibská asociace volného obchodu	CARIFA
1969	Andský pakt (v roce 1996 dochází ke změně názvu na Andské společenství)	CAN
1973	Karibská komunita a společný trh (nahradila CARIFA)	CARICOM
1980	Latinskoamerické integrační společenství (nahradilo ALALC)	ALADI
1991	Společný trh Jihu	MERCOSUR
1991	Systém středoamerické integrace (nahradil ODECA)	SICA
1994	Skupina tří	G-3
1994	Skupina Río	Grupo del Río
1994	Asociace karibských států	AEC

⁸⁴ **Valencia, J.** *Integración en la Unasur*. [Online], HOY de Ecuador 13. 08 2009. [Citace: 15. 03 2010.] <http://www.comunidadandina.org/prensa/articulos/hoy13-8-09.htm>

⁸⁵ Jednotlivé zkratky vychází ze španělských názvů organizací s případným uvedením známější anglické verze.

1994	Severoamerická zóna volného obchodu	TLCAN / NAFTA
1999	Společenství iberoamerických národů	CIN
2003	Středoamerická zóna volného obchodu	CAFTA
2005	Celoamerická dohoda o volném obchodu	ALCA / FTAA
2008	Unie jihoamerických národů	UNASUR

Saucedo González, J. I. *Posibilidades de un Estado comunitario hispanoamericano*. Mexico City : Universidad Nacional Autónoma de Mexico, 1999. s. 117, doplněno a přepracováno pro účely této práce podle vlastních poznámek z přednášky v rámci předmětu Quindimil López, J., A. *Análisis comparado de la Unión Europea y de la integración en América Latina y el Caribe*. Universidad de A Coruña. A Coruña: semestr jaro 2009

4. Právní základ integrace, předmět a právní povaha integračních procesů: porovnání EU a UNASUR

Rozdílné historické a politické podmínky předznamenávají odlišný charakter integrace v Evropě a Latinské Americe, které byly pro srovnání zatím uvedeny. Největší rozdíl mezi organizacemi v daných regionech ale nalezneme v samotné právní povaze, zakotvení a v jejich fungování. Za tímto účelem byly vybrány dvě organizace, Evropská unie⁸⁶ a UNASUR, jež k ní bývá připodobňována.

4.1 Právní základ integrace

Obě organizace mají v podstatě společné pouze některé cíle a způsob, jakým byly založeny. Tím byla mezinárodní smlouva, která se stala základem pro fungování obou organizací, zakládala potřebné instituce a vymezila jejich pravomoci. Evropská unie jako několikanásobně starší organizace nemá v současnosti jen jeden základní dokument, ale dva – Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o fungování Evropské unie (dále jen Smlouva o EU a Smlouva o fungování EU), jak uvádí obě smlouvy ve svém 1. článku⁸⁷. V případě UNASUR je právním základem Smlouva o založení Unie jihoamerických národů (dále jen Smlouva o UNASUR) podepsaná v roce 2008 ve městě Brasilia. Na rozdíl od základních dokumentů Evropské unie nebyla tato smlouva dosud všemi státy ratifikována a nevstoupila tudíž v platnost. Přesto organizace na jejím základě zatím pracuje a členské státy v souladu s ní jednají. Velkým problémem dosavadní neplatnosti smlouvy je statut samotné organizace, která tak dosud nemá právní subjektivitu⁸⁸, stejně, jako ji do prosince roku 2009 neměla Evropská unie⁸⁹.

---

⁸⁶ Pro přehlednost bude použit výraz Evropská unie, případně pouze Unie, i pro jejího právního předchůdce Evropská společenství tam, kde dochází k odkazům na stav před platností Lisabonské smlouvy.

⁸⁷ Například v článku 1 Smlouvy o EU nalezneme větu, že Unie je založena na této smlouvě a na Smlouvě o fungování Evropské unie.

⁸⁸ Právní subjektivita UNASUR je zakotvena v čl. 1 Smlouvy o UNASUR

⁸⁹ V současnosti je právní subjektivita Evropské unie upravena v čl. 47 Smlouvy o EU

4.2 Předmět a právní povaha integračních procesů

Na zmíněných základních dokumentech je také vidět odlišná povaha obou organizací. UNASUR je klasickou mezivládní organizací založenou na mezinárodní zásadě svrchované rovnosti států. Tato zásada je vyjádřena v preambuli Smlouvy o UNASUR, jako právo států na neomezené respektování jejich svrchovanosti, územní celistvosti a nedotknutelnosti. Z tohoto je zřejmé, že samotná organizace nemá vůči členským státům žádné pravomoci a nemůže je ani nijak sankcionovat. Její případný úspěch je tak založen pouze na ochotě států kooperovat a plnit dohodnuté závazky. Mezivládní pojetí umocňuje i způsob rozhodování konsenzem stanovený v čl. 12 a způsob řešení sporů ze Smlouvy podle čl. 21, které mají být řešeny prostřednictvím přímých jednání mezi členskými státy. Návrh, aby UNASUR nebyla pouze mezivládní organizací, ale nadnárodní, ztroskotal právě na zmiňovaném konsenzuálním rozhodování.⁹⁰ Některé státy však zatím nejsou nakloněny přenesení části pravomocí a ztrátě vlivu na rozhodnutí, které jsou dosud plně v jejich moci. Nikdo nepopírá, že v budoucnu bude nezbytné pokročit směrem k nadnárodním institucím, ale dnes členské státy chtějí, aby hlavní byla taková dohoda mezi vládami, kde je každý povinen vzít v úvahu ostatní.⁹¹

Naproti tomu Evropská unie představuje zcela jiný koncept, označovaný jako systém „sui generis“, což má vyjádřit skutečnost, že se nejedná ani o klasickou mezinárodní organizaci, ani o federativní či konfederativní státní útvar.⁹² Hlavním principem, na němž je založena, totiž není mezivládní, ale nadnárodní princip. Ten stojí proti výše zmíněné zásadě svrchované rovnosti států, protože umožňuje nadnárodnímu subjektu vykonávat nad státy pravomoc. Je samozřejmě nutné

---

⁹⁰ Původně měl být součástí Smlouvy o UNASUR i článek tohoto znění: „Autorita a pravomoci UNASUR jsou dány suverénní vůlí členských států, výměnou za ekonomické výhody, které politické a geopolitické podřízení se řádu může Společenství nabídnout. Státy se dohodly na omezení některých svých svrchovaných pravomocí a vytvoření Unie s nadnárodními rozhodovacími orgány.“

⁹¹ Secretaría General de la Comunidad Andina. *Revista de la Integración - La Construcción de la Integración Suramericana*. [Online] 07 2008. [Citace: 19. 03 2010.] http://www.comunidadandina.org/public/revista_unasur.pdf. s. 14

⁹² Fiala, P. a Pitrová, M. *Evropská Unie*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. s. 13

upozornit, že pravomoc, kterou tento nadnárodní subjekt vykonává, mu musí být samotnými státy svěřena, a je limitována rozsahem těchto svěřených pravomocí.

V případě Evropské unie nalezneme zásadu svěřených pravomocí v čl. 5 Smlouvy o EU. Podle odst. 2 jedná Evropská unie pouze pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů a pravomocí, které nejsou Smlouvami svěřeny, náležejí členským státům. Pravomoci Evropské unie můžeme na základě smlouvy o fungování EU rozdělit na výlučnou, sdílenou a koordinační. Výlučná pravomoc umožňuje Unii přijímat právně pro státy závazné akty ve vymezených oblastech⁹³ a členské státy tak mohou činit jen na základě zmocnění, nebo při jejich provádění.⁹⁴ V případě sdílených pravomocí⁹⁵ mohou závazné akty přijímat jak Unie, tak členské

---

⁹³ Tyto oblasti jsou definovány v čl. 3 Smlouvy o fungování EU.

Článek 3

1. Unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech:

- a) celní unie;*
- b) stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu;*
- c) měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro;*
- d) zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;*
- e) společná obchodní politika.*

2. Ve výlučné pravomoci Unie je rovněž uzavření mezinárodní smlouvy, pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem Unie nebo je nezbytné k tomu, aby Unie mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc, nebo pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost.

⁹⁴ Čl. 2 odst. 1. Smlouvy o fungování EU.

⁹⁵ **Článek 4**

1. Unie sdílí pravomoc s členskými státy, pokud jí Smlouvy svěřují pravomoc, která se netýká oblastí uvedených v článcích 3 a 6.

2. Sdílená pravomoc Unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech:

- a) vnitřní trh;*
- b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě;*
- c) hospodářská, sociální a územní soudržnost;*
- d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;*
- e) životní prostředí;*
- f) ochrana spotřebitele;*
- g) doprava;*

státy, a to v rozsahu, v jakém Unie svou pravomoc nevykonala, nebo se rozhodla přestat ji vykonávat.⁹⁶ Koordinační pravomoc Unie spočívá v provádění podpůrné, koordinační a doplňovací činnosti členských států ve vymezených oblastech.⁹⁷

Další rozdělení pravomocí vychází z toho, jak jsou pravomoci ve smlouvě dané instituci Evropské unie svěřeny, a to na výslovné, implicitní a subsidiární. Výslovné pravomoci jsou explicitně stanoveny v ustanoveních Smluv o EU. Tyto pravomoci ale nemusí samy o sobě stačit k naplnění určitého cíle. Pro jeho dosažení má Evropská unie implicitní pravomoc, tzn. pravomoc nezbytně nutnou k dosažení tohoto cíle i mimo politiky vymezené Smlouvami o EU. V případě, že je sice daný cíl součástí takové politiky, avšak Smlouvy k jeho dosažení neposkytují nezbytnou pravomoc, může Rada na návrh Komise jednomyslně po obdržení souhlasu

---

h) transevropské sítě;

i) energetika;

j) prostor svobody, bezpečnosti a práva;

k) společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o blediska vymezená v této smlouvě.

3. Unie má pravomoc vyvíjet činnost v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru, zejména vymezovat a provádět programy, avšak výkon této pravomoci nesmí členským státům bránit ve výkonu jejich pravomocí.

4. Unie má pravomoc vyvíjet činnost a provádět společnou politiku v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, avšak výkon této pravomoci nesmí členským státům bránit ve výkonu jejich pravomocí.

⁹⁶ Čl. 2 odst. 2. Smlouvy o fungování EU.

⁹⁷ **Článek 6**

Unie má pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států. Oblasti těchto činností na evropské úrovni jsou:

a) ochrana a zlepšování lidského zdraví;

b) průmysl;

c) kultura;

d) cestovní ruch;

e) všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport;

f) civilní ochrana;

g) správní spolupráce.

Evropského parlamentu vhodná ustanovení přijmout.⁹⁸ Takovéto pravomoci říkáme subsidiární.⁹⁹

4.3 Cíle organizací

K mezivládnímu a nadnárodnímu konceptu vzniku těchto organizací a k pravomocím, které jim byly zakládacímí smlouvami svěřeny, se váže i možnost a způsob naplňování cílů, jež mají podle smluv dosáhnout. Z hlediska cílů jsou si obě organizace v současné době celkem podobné, ačkoli jedna vidí jejich dosahování skrze posílení demokracie a snížení asymetrie v rámci posilování suverenity a nezávislosti členských států, zatímco druhá sází na dobrovolné omezení suverenity členských států ve prospěch celku.

Podíváme-li se blíže na cíle UNASUR, zjistíme, že se snaží zahrnout všechny možné oblasti spolupráce. Cílem UNASUR je integrace a jednota jihoamerických států v kulturní, sociální, ekonomické a politické oblasti, s důrazem na politický dialog. Jedná se o širokou škálu aktivit od sociální politiky, vzdělání, eliminaci sociálně-ekonomické nerovnosti a dosažení sociálního začlenění občanů, přes finanční integraci, ochranu životního prostředí, boj s organizovaným zločinem, energetiku a budování infrastruktury, ekonomickou a obchodní spolupráci, až po společné vystupování na mezinárodní scéně.¹⁰⁰

Cíle Evropské unie se od doby vzniku Evropských společenství radikálně proměnily. Současným cílem Evropské unie je, podle čl. 1 odst. 1 Smlouvy o EU, podporovat mír, své hodnoty¹⁰¹ a blahobyt svých obyvatel. Toto ustanovení v sobě

---

⁹⁸ Čl. 352 Smlouvy o fungování EU

⁹⁹ Týč, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006. s. 26-27

¹⁰⁰ Čl. 2 a 3 Smlouvy o UNASUR

¹⁰¹ Hodnoty zmiňované v cílech Unie nalezneme v předcházejícím článku Smlouvy o EU.

Článek 2

Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřijímatelností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

zahrnuje mnoho dílčích cílů z různých oblastí, specifikovaných v následujících odstavcích článku 3 Smlouvy o EU. Stejně jako UNASUR sleduje cíle v oblasti kultury, jako například snahu o zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví, ačkoli je na tomto poli, vzhledem ke kulturní a jazykové rozmanitosti, mnohem složitější spolupráce. Cíle v hospodářské a sociální oblasti odpovídají stupni integrace a pravomocem Unie. V hospodářské oblasti se cíle projevují vytvářením vnitřního trhu, v rámci něhož Unie usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím ke společenskému pokroku a zlepšování kvality životního prostředí. Sociální cíle odráží výše zmíněné hodnoty, ve snaze zabránění sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podpoře sociální spravedlnosti, rovnosti žen a mužů, mezigenerační solidaritě a ochraně práv dítěte. Stejně jako UNASUR dává důraz na předcházení a potírání zločinnosti, nejen organizované, která není na rozdíl od Latinské Ameriky tak viditelným problémem.

Ve vnějších vztazích má Evropská unie cíle širší než UNASUR, které stačí zastupování zájmů svých členů navenek. Unie se snaží na základě svých hodnot přispět k rozvoji míru, bezpečnosti, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy. Z globálního hlediska chce zajistit udržitelný rozvoj planety, vymýcení chudoby a ochranu lidských práv.

V případě UNASUR lze říci, že jde o cíle nad míru ambiciózní, na tak mladou organizaci, a jejich naplňování nebude i vzhledem k povaze organizace nic lehkého. U cílů Evropské unie můžeme na druhou stranu předpokládat, že ač jsou také poměrně smělé, vychází z mnohaletých zkušeností a je reálná šance, že k jejich naplnění dojde.

5. Institucionální stránka integrace: porovnání EU a UNASUR

Na začátku je důležité si uvědomit, jak souvisí institucionální stránka integrace s její délkou a principem, na kterém je daná organizace postavena. Jak již bylo zmíněno, UNASUR je velice mladá organizace založená na principu mezivládním, zatímco Evropská unie již prošla poměrně dlouhým vývojem a základem je princip nadnárodní. Od těchto skutečností se odvíjí charakter vytvářených orgánů, jejich pravomoci a právní akty jimi přijímané.

5.1 Orgány UNASUR a jejich pravomoci

UNASUR vyjmenovává v čl. 4 Smlouvy o UNASUR své orgány, kterými jsou – Rada hlav států a vlád, Rada ministrů zahraničních věcí, Rada delegátů a Generální sekretariát. Institucionální struktura UNASUR je tvořena čtyřmi hlavními orgány, kterými jsou Rada hlav států a vlád, Rada ministrů zahraničních věcí, Rada delegátů a Generální sekretariát¹⁰².

5.1.1 Přehled orgánů UNASUR

Rada hlav států a vlád je nejvyšším orgánem UNASUR. Stanovuje hlavní směr integrační politiky, určuje priority a přijímá obecné zásady ve vztazích s třetími zeměmi. Schází se jedenkrát ročně, ale lze ji svolat i mimořádně, a to prostřednictvím dočasného předsedy. Dočasné předsednictví trvá vždy jeden rok a střídá se mezi všemi členskými státy v abecedním pořadí. Mezi úkoly předsedajícího státu patří příprava agendy pro zasedání orgánů UNASUR, reprezentace UNASUR na mezinárodních akcích a podpisy mezinárodních smluv. Pro veškeré mezinárodní jednání je ale nejprve nutné získat pověření od Rady hlav států a vlád. Rada hlav států a vlád přijímá na svých jednáních Rozhodnutí.

Rada ministrů zahraničních věcí se schází na řádné schůzi jednou za šest měsíců. Jejím úkolem je přijímat rezoluce k provedení rozhodnutí Rady hlav států a vlád, koordinovat postoje k ústředním tématům týkajících se integrace

---

¹⁰² Popis a pravomoci orgánů jsou dále specifikovány v člancích 6. - 10. Smlouvy o UNASUR

v jihoamerickém regionu a provádět monitorování a hodnocení integračního procesu. Dále má na starosti finanční otázky integrace, schvaluje roční plán činnosti, roční rozpočet a financování společných iniciativ UNASUR. Pramenem práva vycházející z činnosti Rady ministrů zahraničních věcí jsou Usnesení.

Třetím orgánem je Rada delegátů. Ta provádí implementaci rozhodnutí Rady hlav států a vlád a Rady ministrů zahraničních věcí, připravuje zasedání a podklady pro práci Rady ministrů zahraničních věcí¹⁰³ včetně návrhu rozpočtu. Má také harmonizovat a koordinovat iniciativy UNASUR s ostatními regionálními a subregionálními integračními procesy, monitorovat pracovní skupiny a podporovat iniciativy napomáhající účasti občanů na integraci. Rada delegátů se schází každé dva měsíce na území předsedajícího státu, případně na jiném dohodnutém místě, a je složena z jednoho pověřeného zástupce každého státu. Rada delegátů vydává v rámci své činnosti Ustanovení.

Posledním orgánem je Generální sekretariát, který sídlí v ekvádorském Quitu. Je jediným stálým orgánem UNASUR. V jeho čele stojí generální tajemník jmenovaný na návrh Rady ministrů zahraničních věcí Radou hlav států a vlád na dobu dvou let, s možností jednoho prodloužení mandátu. Následující generální tajemník nesmí být stejné národnosti jako jeho předchůdce. Generální tajemník a všichni zaměstnanci sekretariátu jsou plně odpovědní pouze jemu a zastupují jen zájmy UNASUR, nesmějí tudíž přijímat pokyny od žádné vlády ani subjektu stojícího mimo UNASUR. Hlavním úkolem Generálního sekretariátu je především podpora ostatních orgánů UNASUR při plnění jejich povinností. Dále iniciuje a předkládá návrhy opatření, monitoruje a provádí pokyny ostatních orgánů, účastní se s jedním hlasem jejich jednání, připravuje výroční zprávy a zprávy související s činností jednotlivých orgánů a zpracovává návrh ročního rozpočtu k projednání Radou delegátů. Kromě toho slouží jako sídlo Sekretariátu jako úložiště dohod v rámci UNASUR a zajišťuje jejich publikaci. Jako zástupce zájmů UNASUR koordinuje s dalšími integračními celky v Latinské Americe rozvoj aktivit připravených ostatními orgány.

---

¹⁰³ Návrhy rozhodnutí, usnesení a nařízení.

Kromě čtyř zmíněných orgánů předpokládá smlouva o UNASUR vytvoření Jihoamerického parlamentu, který by měl sídlit v bolivijské Cochabambě, a to na základě dodatkového protokolu. Zatím není nikde stanoveno, jaké pravomoci a funkci by měl plánovaný parlament mít, případně jak by byly voleni, nebo jmenování jeho členové. Lze se domnívat, že by tento parlament měl stejně jako v případě již existujících parlamentů v Latinské Americe pouze poradní funkci a že by jeho členové byli jednotlivými státy jmenováni, případně nepřímo zvoleni.

5.1.2 Právní akty orgánů UNASUR

Právní akty, přijímané jednotlivými orgány, můžeme považovat vzhledem k mezivládní povaze UNASUR za pouze primární právo. Na základě Smlouvy o UNASUR pak dělíme tyto prameny na pět kategorií podle jejich významu. Tyto kategorie jsou:¹⁰⁴

- Zakládací smlouva o UNASUR a další přidané nástroje,
- Dohody uzavřené členskými státy UNASUR jako základ nástrojů uvedených v předchozím bodě,
- Rozhodnutí Rady hlav států a vlád,
- Usnesení Rady ministrů zahraničních věcí,
- Ustanovení Rady delegátů.

Mezinárodní smlouvy zatím pramenem práva být nemohou, protože jak bylo zmíněno výše, nemá UNASUR z důvodu stále probíhající ratifikace Zakládací smlouvy právní subjektivitu. Žádná taková smlouva navíc není v současnosti ani v jednání. O tvorbě sekundárního práva vzhledem k povaze UNASUR zatím také mluvit nemůžeme. Je však možné, že bude-li prosazena změna povahy organizace směrem k nadnárodnímu pojetí, změní se pravomoci jednotlivých orgánů, na jejichž základě se začne vytvářet i právo sekundární.

---

¹⁰⁴ Čl. 11 Smlouvy o UNASUR

5.2 Orgány Evropské unie a jejich pravomoci

Evropská unie má oproti UNASUR mnohem širší a propracovanější organizační strukturu. Její chod zajišťuje sedm orgánů s různými pravomocemi¹⁰⁵ – Evropský parlament, Evropská rada, Rada, Komise, Soudní dvůr Evropské Unie, Evropská centrální banka, Účetní dvůr.¹⁰⁶

5.2.1 Přehled orgánů Evropské unie

Evropský parlament, složený ze zástupců občanů Unie, vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Samostatně pak provádí politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Může zřizovat vyšetřovací komise, které zkoumají porušování práva Unie. Volí také předsedu Komise a má pravomoc, byl-li podán návrh na vyslovení nedůvěry Komisi pro její činnost, ji ve veřejném hlasování vyslovit nedůvěru. Parlament také projednává výroční zprávu Komise. Dále jmenuje ombudsmana, který je zmocněn přijímat stížnosti občanů Unie a osob sídlících na jejím území. Evropský parlament zasedá jednou ročně, případně k mimořádnému dílčímu zasedání na žádost většiny svých členů anebo na žádost Rady nebo Komise.

Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Nevykonává legislativní funkci, přijímá pouze závěry, které jsou určeny ostatním orgánům Unie k dalšímu zpracování. Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Evropská rada zasedá dvakrát za půl roku. Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Evropská rada konsensem.

---

¹⁰⁵ Čl. 13 Smlouvy o EU

¹⁰⁶ Popis a pravomoci orgánů jsou pro Evropský parlament, Evropskou radu, Radu, Komisi a Soudní dvůr Evropské Unie specifikovány v čl. 14. - 19. Smlouvy o EU a podrobněji pak ve Smlouvě o fungování EU, společně s Evropskou centrální bankou a Účetním dvorem, které nalezneme v čl. 282 - 287 Smlouvy o fungování EU. Tyto články budou použity v následujících odstavcích.

Rada Evropské unie (Rada) vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci a v souladu se Smlouvami vymezuje a koordinuje některé politiky Unie. Rada se skládá z jednoho zástupce každého členského státu na ministerské úrovni zmocněného zavazovat vládu členského státu, který zastupuje, a vykonávat hlasovací právo. Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou. Rada zasedá v různých složeních. Rada pro obecné záležitosti zajišťuje soudržnost prací jednotlivých složení Rady. Ve spojení s předsedou Evropské rady a Komisí připravuje zasedání Evropské rady a zajišťuje jejich návaznost. Rada pro zahraniční věci vytváří vnější činnost Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou a zajišťuje soudržnost činnosti Unie.

Komise podporuje obecný zájem Unie, nikoli členských států a její členové si musí udržovat nezávislost a nesmí se nechat při plnění svých úkolů ovlivňovat zájmy jednotlivých států. V rámci svých výkonných pravomocí zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě. Také vykonává koordinační, výkonné a řídicí funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží, v rámci své kontrolní pravomoci, na uplatňování práva Unie, plní rozpočet a řídí programy. S výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky¹⁰⁷, a dalších případů uvedených ve Smlouvách, zajišťuje vnější zastupování Unie. Komise je také orgán iniciativní. Legislativní akty Unie mohou být přijaty pouze na návrh Komise, není-li ve Smlouvách stanoveno jinak, ostatní akty pak na návrh Komise, pokud tak Smlouvy stanoví. Komise je jako sbor odpovědná Evropskému parlamentu a v případě vyslovení nedůvěry členové Komise kolektivně odstoupí ze svých funkcí.

Soudní dvůr Evropské unie se skládá ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů. Zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv. Členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie. Soudní dvůr Evropské unie rozhoduje v souladu se Smlouvami:

---

¹⁰⁷ Tuto politiku má na starost vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

- o žalobách podaných členským státem, orgánem nebo fyzickými či právníckými osobami;
- na žádost vnitrostátních soudů o předběžných otázkách týkajících se výkladu práva Unie nebo platnosti aktů přijatých orgány;
- v ostatních případech uvedených ve Smlouvách, například o legalitě aktů přijatých Evropskou radou, nebo Radou podle čl. 7 Smlouvy o EU.

Evropská centrální banka a národní centrální banky tvoří Evropský systém centrálních bank (ESCB), jehož prvořadým cílem ESCB je udržovat cenovou stabilitu. Evropská centrální banka a národní centrální banky členských států, majících jako oficiální měnu Euro, tvoří Eurosystem a řídí měnovou politiku Unie. Evropská centrální banka má právní subjektivitu a pouze ona může povolovat vydávání Eura. Je nezávislá při výkonu svých pravomocí a správě svých financí. Orgány, instituce a jiné subjekty Unie, jakož i vlády členských států musí respektovat tuto nezávislost. Evropská centrální banka je v oblastech spadajících do její působnosti konzultována ke každému návrhu aktu Unie a ke každému návrhu úpravy na vnitrostátní úrovni a může předkládat stanoviska.

Účetní dvůr provádí kontrolu účetnictví Unie. Skládá se z jednoho státního příslušníka každého členského státu. Jeho členové vykonávají své funkce naprosto nezávisle v obecném zájmu Unie. Účetní dvůr přezkoumává účetnictví všech příjmů a výdajů Unie a každé z institucí nebo jiných subjektů zřízených Uníí, pokud to jejich zřizovací akt nevyklučuje. Účetní dvůr předkládá Evropskému parlamentu a Radě prohlášení o věrohodnosti účetnictví, legalitě a správnosti uskutečněných operací, které je zveřejněno v Úředním věstníku Evropské unie. O jakýchkoli nesrovnalostech při přezkumu legality, správnosti příjmů a výdajů a kontrole řádnosti finančního řízení podává zprávy ostatním orgánům Unie.

5.2.2 Právní akty Evropské unie

Zatímco v případě UNASUR jsme se mohli setkat pouze s primárním právem, Evropská unie má mnohem rozsáhlejší soubor norem. Stejně jako u UNASUR zde

nalezneme právo primární, to znamená normy vytvářené členskými státy, které můžeme členit na – zřizovací smlouvy, subsidiární smlouvy a akty zástupců členských států. Druhou kategorií je právo sekundární, které přijímají samy orgány Evropské unie v rámci výkonu pravomocí jim svěřených. Tyto akty jsou v čl. 288 Smlouvy o fungování EU děleny na – nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska, z nichž poslední dva jmenované nejsou právně závazné. Třetí skupinu aktů tvoří mezinárodní smlouvy uzavírané Evropskou unií s nečlenskými státy. Poslední jsou pak normy, nebo spíše obecné zásady, vznikající zobecňováním existujících pravidel, jejichž formulaci nalezneme v judikatuře Soudního dvora¹⁰⁸.

5.3 Porovnání institucionální stránky

Porovnání orgánů a jejich pravomocí je velice komplikované, neboť zkoumané organizace nemají v současné době instituce se shodným spektrem pravomocí a působností. Je nutné si uvědomit, že mnoho pravomocí orgánů Evropské unie souvisí s její nadstátní povahou, proto ani není možné, aby podobné pravomoci měly i orgány UNASUR. Pro některé instituce dokonce zatím nenalezneme žádný ekvivalent, proto nebudou dále porovnávány. Jedná se o Evropskou centrální banku, Evropský účetní dvůr a Jihoamerický parlament, který zatím existuje pouze v teoretické rovině.

Vezmeme-li instituce UNASUR od nejvýznamnější a pokusíme-li se je porovnat s institucemi Evropské unie, uvidíme významný vliv struktury a dělby pravomocí na jejich činnost. Rada hlav států a vlád UNASUR určuje směr politiky celé organizace a její priority. V tomto bodě ji lze přirovnat k Evropské radě, která ale na rozdíl od ní nemá legislativní pravomoc. Oblast zahraniční politiky, rozhodovací a legislativní činnosti, dalších z pravomocí Rady hlav států a vlád, zastává v Evropské unii Komise, která je ale dále nedeleguje, jak je tomu v případě Rady hlav států a vlád. Zajímavé je i střídání předsednictví, které v Radě hlav států a vlád probíhá, to totiž nalezneme u Rady Evropské unie. Toto střídání vychází z faktu, že oba orgány zastupují zájmy členských států.

---

¹⁰⁸ Týč, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006. s. 66

Rada ministrů zahraničních věcí vykonává kromě činností jí delegovaných Radou hlav států a vlád, ještě funkci jakéhosi „odvolacího orgánu“ v případě, že se mezi státy vyskytne spor, řešený předně Radou delegátů, avšak k jeho vyřešení nedojde, případně spor přetrvává. Dále projednává a schvaluje rozpočet, což lze přirovnat ke sdílené pravomoci Evropského parlamentu a Rady Evropské unie.

Rada delegátů, poslední orgán s legislativní pravomocí je hlavně orgánem iniciativním a výkonným, i když pouze v oblasti koordinace zahraničních vztahů UNASUR s integračními seskupeními a organizacemi, čímž ho lze přirovnat ke Komisi. S Evropským soudním dvorem mají částečně společné to, že mohou vykládat právo organizace, avšak v případě Rady delegátů není výklad závazný, spíše je to prostředek pro vyřešení vyvstalého sporu mezi členskými státy.

Poslední institucí UNASUR je Generální sekretariát, který je svou strukturou a posláním hájit zájmy UNASUR asi nejvíce podobný instituci evropské, a to Komisi. Jeho úkolem je iniciovat opatření, následně přijímané ostatními orgány, připravovat výroční zprávy předkládané Radám a institucionální zajištění koordinace zahraniční spolupráce UNASUR. Největším a nejdůležitějším rozdílem mezi Generálním sekretariátem a Komisí spočívá v tom, že Generální sekretariát není nadán žádnou formou legislativní pravomoci a je spíše orgánem přípravným a poradním.

Z předchozího popisu je patrné, že pravomoci orgánů UNASUR nejsou zcela založeny na principu dělení moci a spolupráce, ale spíše tvoří hierarchickou strukturu, kde musí níže postavené orgány získat povolení těch vyšších. To se projevuje třeba ve vztazích UNASUR navenek. Rozdílný je i vliv států na fungování institucí, zájmy organizace jsou hájeny pouze Generálním sekretariátem, jediným orgánem bez legislativní pravomoci, zatímco zájmy jednotlivých států ovlivňují veškeré dění na vyšších úrovních. Evropské instituce mají oproti tomu pravomoci rozděleny, čímž je vytvářen fungující systém dělby moci. Ten je umocněn i faktem, že jednotlivé instituce zastupují zájmy různých skupin, Evropský parlament zájmy občanů, Komise zájmy Unie a Rada zájmy členských států.

Rozdílný princip, na němž jsou organizace založeny, determinuje i právní akty jednotlivých organizací. Jedinými společnými akty tak jsou akty primárního práva,

tvořeného členskými státy. V případě, že bude ratifikována Smlouva o UNASUR, budeme moci sledovat vývoj jednání s nečlenskými státy i dalšími organizacemi a do kategorií norem přidat mezinárodní smlouvy UNASUR uzavírané. Pokud dojde k přeměně UNASUR z mezivládní na nadnárodní organizaci, jak bylo původně zamýšleno, lze očekávat tvorbu sekundárního práva, jehož dopad na členské státy by mohl následně být porovnatelný s akty Evropské unie.

Závěr

Integrace v Evropě i Latinské Americe prodělala za posledních šedesát let rozsáhlý vývoj. Postupně došlo k celosvětové změně jejího vnímání. Z ekonomického nástroje zajištění míru v případě Evropy, prostředku na zadržování komunismu ve vnímání Spojených států a vize zajištění ekonomického rozvoje na straně států Latinské Ameriky, se stal nástroj spolupráce ve všech oblastech – ekonomické, sociální, politické a bezpečnostní, a to na různých úrovních. Příčiny této změny musíme hledat jednoznačně v úspěchu některých integračních seskupení, jakým je i Evropská unie.

Na otázku, proč se v Evropě podařilo vybudovat stabilní organizaci, zatímco státy Latinské Ameriky neuspěly, je možné nalézt několik odpovědí, odrážejících historické faktory a jejich vliv na ekonomické, sociální, politické a právní podmínky panující v obou regionech.

Z historicko-politického hlediska byla integrace v Evropě brána hlavně jako prostředek pro zabránění další válce a pro obnovu zničené ekonomiky. Státy tak byly ochotné ke kompromisům a spolupráci. Latinská Amerika, téměř nezasážená druhou světovou válkou vycházela při prvních integračních pokusech spíše z jazykové a historické blízkosti jednotlivých států, na jejichž základě se jednotlivé státy kooperací snažily zlepšit svou ekonomickou situaci. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od evropských států nepocit'ovaly nutnost spolupráce, stalo se mnoho svazků a organizací jen fóry pro výměnu názorů, než základem fungující integrace.

Na historická východiska integrace navazují ekonomické a sociální podmínky a jejich vývoj v dalších letech. Je nutné zdůraznit, že industriální i sociální vývoj v Evropě v předválečném, meziválečném i poválečném období daleko přesahoval vývoj ve státech Latinské Ameriky. Ty, ač měly a stále mají obrovský ekonomický potenciál, spoléhaly na vývoz surovin, zemědělských výrobků a později energií. Proto zatímco ekonomický rozvoj v Evropě navázal na dříve fungující průmysl, výzkum a vývoj nových technologií, či rozvoj lidských zdrojů, zůstala Latinská Amerika závislá na cenách primárních surovin a její hospodářská zaostalost se postupem času

prohloubila. Velkou měrou k tomu přispěla také zaostalost sociální, ať už v oblasti negramotnosti velké části obyvatelstva, či sociálního vyloučení skupin obyvatelstva.

Politické a právní podmínky jsou dalšími z řady faktorů ovlivňujících integraci. Podíváme-li se na státy Latinské Ameriky, zjistíme, že v době prvních integračních snah nebylo demokratické zřízení téměř v žádném z nich. Ač se poměry v 90. letech 20. století změnily, nedostatek tradice demokratického zřízení a fungujícího právního systému stále limituje mnoho států. Většina z nich má nestabilní vlády, bují zde korupce, prakticky neexistuje politická kultura a na místo stálých politických stran drží moc sdružení stojící pouze na osobě svého charismatického představitele. Jak ale ukazují výsledky Evropské unie, je demokratická tradice a fungující právní systém jedním z klíčů k úspěchu spolupráce mezi státy.

Evropská unie založila svůj úspěch z počátku na obavě států z dalšího možného válečného konfliktu, později už, vědoma si výsledků spolupráce států, na jejich ochotě spolupracovat nejen na mezivládní úrovni, ale i na jejich vůli přenést část svých pravomocí nově zřízenou organizaci. V oblasti spolupráce, jak jsme viděli na příkladu UNASUR, se ale u latinskoamerických států stále ve velké míře projevuje snaha zachovat si podíl na rozhodování o všech věcech, které by daný stát mohli jakkoli ovlivnit. Málokterý ze států je ochoten přenést část svých pravomocí na nějakou nadnárodní organizaci. Tato neochota vychází mimo jiné z nestabilní vnitropolitické situace států a obavy, aby se špatně fungující politická kultura a korupce nepromítla i do fungování této nadnárodní organizace.

Neúspěch latinskoamerické integrace je umocněn i nemožností dosahovat stanovené cíle. To však není tím, že by státy nebyly schopné cílů dosáhnout, ale spíše neschopností odhadnout své reálné možnosti v dané oblasti. Dokladem těchto mnohdy ambiciózních cílů je zmiňovaná UNASUR. Ta hodlá zasáhnout téměř všechny oblasti spolupráce, avšak bez větší návaznosti na předchozí vývoj a vyzkoušenou spolupráci mezi státy. Cíle Evropské unie také nejsou nesmělé, ale jsou výsledkem dlouhodobého vývoje, který ulehčuje jejich dosahování. Pro jejich dosažení je navíc již vybudována fungující struktura orgánů, dále zjednodušující spolupráci. Nic takového UNASUR nemá, proto se domnívám, že chybějící zkušenosti,

nevybudovaná funkční struktura a mezivládní princip odsoudí UNASUR, stejně jako mnoho integračních pokusů před ní, k neúspěchu, ať již celkovému, vedoucímu k jejímu zániku, či pouze částečnému.

Je zřejmé, že za úspěchem evropské a neúspěchem latinskoamerické integrace, stojí kombinace mnoha faktorů. Valná část z nich vychází převážně z historického vývoje obou regionů ve všech oblastech a zbytek potom z ochoty či neochoty států vzdát se části své suverenity ve prospěch jimi vytvořené organizace a neschopnosti stanovovat si reálné cíle. S ohledem na všechny uvedené skutečnosti, si dovoluji tvrdit, že se všechny cíle stanovené v úvodu práce podařilo naplnit.

Bibliografie

Dokumenty

1. Smlouva o založení Unie jihoamerických národů. ze dne 20. 5. 2008.
2. Smlouva o Evropské Unii, s přihlédnutím ke změnám provedených smlouvami a protokoly o opravách. Celex 11992M.
3. Smlouva o fungování Evropské Unie, s přihlédnutím ke změnám provedených smlouvami a protokoly o opravách. Celex 11957E.

Sekundární literatura

1. **Alcántra, M. a Ortíz, M. S. (eds.).** *Relaciones entre américa latina y europa: balance y perspectivas.* Salamanca : Universidad de Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, 2008.
2. **Alfaro, R. J.** *Inter-American unity is possible.* [Online] The Rotarian, Sv. 60, červen 1942. [Citace: 23. 02 2010.] Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=wEMEAAAAMBAJ&lpg=PA28&dq=bolivar%20panama%20conference&lr=&as_brr=3&pg=PA28#v=onepage&q=bolivar%20panama%20conference&f=false.
3. BBC News. *Americas bloc excluding US and Canada agreed.* [Online] last updated 24. February 2010. [Citace: 27. 02 2010.] Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8531266.stm>.
4. **Cabrera, L. a Tocci, N. (eds.).** *European Union and Global Democracy.* Zagreb : Political Science Research Centre Zagreb, 2010.
5. **Fiala, P. a Pitrová, M.** *Evropská Unie.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Brno : Centrum pro studium demokratické kultury, 2009.
6. **Gombala, I.** *Latinská Amerika ve světové ekonomice: postavení a regionální ekonomická integrace v 90. letech.* Praha : VŠE, 2000.

7. **Kaczorowska, A.** *European Union Law*. London : Routledge-Cavendish, 2008.
8. **König, P., Lacina, L. a Přenosil, J.** *Učebnice Evropské integrace*. 2. aktualizované vydání. Brno : Barrister & Principal, spol. s. r. o., Dotisk 2008.
9. **Coscione, Marco.** *El comercio justo: una alianza estratégica para el desarrollo de América Latina*. Madrid : Los Libros de la Catarata, 2008.
10. **Quindimil López, J., A.** *Análisis comparado de la Unión Europea y de la integración en América Latina y el Caribe*. Universidad de A Coruña. A Coruña : vlastní poznámky z přednášky v rámci tohoto předmětu, semestr jaro 2009.
11. **Quindimil López, J. A.** *Instituciones y Derecho de la Comunidad Andina*. Valencia : Tirant Lo Blanch, 2006.
12. **Romero Morett, M., G. a Díaz Barrado, C. (eds.)**. *Elementos de análisis para la integración de un espacio iberoamericano: economía, política y derecho*. Madrid : Plaza Valdes, 2008.
13. **Saucedo González, J. I.** *Posibilidades de un Estado comunitario hispanoamericano*. Mexico City : Universidad Nacional Autónoma de Mexico, 1999.
14. **Secretaría General de la Comunidad Andina.** *Revista de la Integración - La Construcción de la Integración Suramericana*. [Online] 07 2008. [Citace: 19. 03 2010.] http://www.comunidadandina.org/public/revista_unasur.pdf.
15. **Sobrino Heredia, J. M.** Aspectos jurídicos del espacio euro-latinoamericano. *Anuario da Facultade de Dereito da Universidade da Coruña*. N° 6: 831-854, 2002.
16. **Týč, V.** *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 5. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha, a. s., 2006.
17. **Úbeda-Portugués, J. E.** *El espacio eurolatinoamericano: perspectivas para la cooperación y el comercio*. Madrid : CIDEAL, 2007.

18. **Urban, L.** *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění.* Praha : LINDE Praha, a. s., 2002.

19. **Valencia, J.** *Integración en la Unasur.* [Online] Článek publikován v deníku HOY de Ecuador 13. 08 2009. [Citace: 15. 03 2010.] <http://www.comunidadandina.org/prensa/articulos/hoy13-8-09.htm>.

20. **Vera-Fluixá, R. X.** *Principios de Integración Regional en América Latina y su análisis comparativo con la Unión Europea.* Rheinische Friedrich Wilhelms-Universität Bonn : Zentrum für Europäische Integrationsforschung Center for European Integration Studies, 2000.

21. **Vojáček, L. a kolektiv.** *Právní dějiny integrující se Evropy.* Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2008.

22. **Zalduendo, S.** *ALALC (TM 1960) y ALADI (TM 1980).* [Online] [Citace: 10. 03 2010.] Università di Bologna. http://amscampus.cib.unibo.it/archive/00001952/01/ND_4_ALALC_ALADI_07.pdf.

Oficiální internetové stránky mezinárodních organizací

1. Asociación Latinoamericana de Integración. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.aladi.org/>.

2. Association of Caribbean States. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.acs-aec.org/>.

3. Caribbean Community. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.caricom.org/>.

4. Comunidad Andina. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.comunidadandina.org/>.

5. Council of Europe. [Online] [Citace: 06. 03 2010.] <http://www.coe.int/>.

6. Cumbres Iberoamericanas de Jefes de Estados. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.cumbre-iberoamericana.org/>.

7. Europa - Portál Evropské unie. [Online] [Citace: 06. 03 2010.] http://europa.eu/index_cs.htm.

8. Iniciativa para la Integración de la Infraestructura Regional Suramericana. [Online] [Citace: 02. 03 2010.] <http://www.iirsa.org/>.

9. MERCOSUR. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.mercosur.int/>.

10. Sistema de la Integración Centroamericana. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.sica.int/>.

11. UNASUR - Union de Naciones Sudamericanas. [Online] [Citace: 28. 02 2010.] <http://www.unasur.org/>.

Resumé

Integration all around the world has undergone an extensive development. This thesis aim is to show the development and compare integration in two regions, Europe and Latin America. It tries to explain, what is the main reason that European states managed to build a relatively stable multinational organization in sixty years, where in the same amount of time there are only small, heterogeneous and often non-functional intergovernmental organizations in Latin America.

It also looks for the source of the success of the European Union and the failure of Latin American integration. It tries to determine whether the success of European Union is based on the historical-political conditions of its foundation, or it is the result of closer cooperation between states, who voluntarily gave up part of their competences. In the case of the failure of integration in Latin America, it examines whether it is historically conditioned, or it is a consequence of the efforts of states to maintain power over all the decisions that concern them.

The introductory part of the work is devoted to definitions. First of all it is important to define what integration actually is and what its most common forms are. Then there is an explanation of the names "Hispano-American, Latin America and Ibero-American" and also a description of the region of Latin America and the most important organizations found there. Europe is not specified there, because it is not as a region unknown to readers compared to Latin America.

The second part of the thesis will focus on the historical development of ideas and real integration in both regions. It will illustrate the ideas in medieval Europe, early modern period, the interwar period, the creation of the European Communities and the current situation in Europe as well as the development in Latin America since the states gained independence through first integration attempts to the current situation there.

Last two chapters are devoted to the individual comparison of European Union and UNASUR (Union of South American Nations). The first of the comparative chapters tries to show the legal basis and nature of the two integration

communities. It also explains intergovernmental and supranational principles that form the bases of these organizations. Furthermore the main goals described at the end of this chapter demonstrate, that even these organizations are based on different principles they have set very similar goals. The second then describes and compares the institutional site of integration, including the legal sources of both communities.

Summarizing all the information given on European and Latin-American integration processes, we come to the answers to all questions raised in the beginning. On the question of why Europe was able to build a stable organization, while Latin America had failed, it is possible to find number of answers, which reflect historical factors and their impact on economic, social, political and legal conditions prevailing in both regions.

From the historical and political point of view the integration in Europe was created to prevent another war and to help the restoration of the economy. Latin America based the first attempts more integration of linguistic and historical proximity of states. The cooperation meant only the way to improve their economic situation, as it was dependent on the export of primary goods and way to underdeveloped in comparison with European countries.

Nowadays problem are also a lack of democratic traditions and the establishment of a functioning legal system in Latin America. They still limit many states, most of which have unstable government, rampant corruption and there is virtually no political culture. That is the reason why some states are not in favor of delegating some of their competences to a supranational body. These states are afraid that all the lack of democratic traditions and the establishment of a functioning legal system would be reflected in the functions of the multinational organization.

Taking into account all the facts, it is clear that the success of European and Latin American integration failure is a combination of many factors. A big part of them is based mostly on the historical development of both regions and the rest on the willingness of states to surrender part of their sovereignty to the organization they have created.